Društvo vodarjev
Slovenije

Slovenski vodar

1

Po mnenju Ministrstva za kulturo Republike Slovenije, št. 415-404/95 šteje zbornik Slovenski vodar med proizvode, za katere se plačuje 5 % davek od prometa proizvodov.

cip - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

ISSN 1318-6051

Slika na naslovnici:
Zadrževalnik Slivniško jezero

Slovenski vodar
- zbornik

1

Društvo vodarjev Slovenije

uredniški odbor: Bela Bukvič (odg.),
Branko Skutnik, Mitja Starec, dr. Franc Steinman

fotografije - Stane Jesenovec

april 1995

tisk Tiskarna Marginalija

Prosim, preberite!

Spoštovane članice, spoštovani člani
Društva vodarjev Slovenije!

Pred Vami je **Slovenski vodar**. Prva številka našega zbornika je skromna, saj smo šele pravkar zaživeli. Zbornik naj bi predvsem odslikaval društveno življenje, še zlasti delo organov društva na realizaciji sprejetih programov. Zato upravičeno napovedujemo, da bodo naslednje številke Slovenskega vodarja vse boljše. Naša publikacija zaenkrat nima nekakšnih visokih strokovnih ambicij. To prepuščamo drugim - strokovnim organizacijam in društvom. Zagotovo pa bo že naslednja številka letos jeseni prinesla aktualna razmišljanja o perspektivah slovenskega vodarstva.

Na ovojnici je odtisnjen predlog **zaščitnega znaka** (emblema) DVS za izziv vsem članom, naj sodelujejo pri oblikovanju društvene podobe. Predloge našega emblema bomo sprejemali do konca letošnjega junija. Potrudili se bomo, da bo sprejet (in lepo nagrajen) zares najboljši. Ta, ki je na ovojnici, simbolizira zeleno in vodno okolje s stiliziranim izvirom, potokom, reko.

Naša **članarina** je bolj kot ne simbolična. Na dobrnskem ustanovnem plenumu je bila za leto 1994 dogovorjena 1.200,- sit, za leto 1995 pa je po odločitvi našega foruma 1.500,- sit. Spričo pozne registracije našega društva je forum tudi odločil, naj se članarina za obe leti plača letos. Prosimo, ne odlašajte in jo nakažite.

V sestavku Prezentacija sodobne vodarske misli so v zborniku opisane naše letošnje **3 prireditve**. Udeležimo se jih v čim večjem številu! Vsi stroški (razen potnih) gredo v breme DVS. Za prihod na prireditve in vrnitev domov pa se dogovorite z drugimi člani v vaši ali kateri drugi instituciji. Za posebno pomoč pri tem smo zaprosili vse direktorje vodnogospodarskih organizacij. Lepo Vas prosimo, izpolnite **anketni listek**, ga odstrižite in pošljite na spodnji naslov. Svojo odločitev lahko sporočite tudi s telefaxom ali telefonično. Vabilo na II. dan slovenskih vodarjev pošiljamo vsem članom, medtem ko bomo podrobnejše informacije o naslednjih dveh prireditvah pravočasno poslali samo prijavljencem.

Na anketnem listku nam, prosimo, tudi odgovorite, ali bi bili resen interesent za udeležbo na **dvodnevni ekskurziji v Avstrijo** (Moedling - čistilna naprava, Dunaj - hortikulturna ureditev donavskih nabrežij, Nežidersko jezero - varstvo naravnega vodnega in obvodnega sveta). Stroški bi znašali okrog 200,- dem na osebo. Ekskurzijo bi izvedli v oktobru 1995.

Veselimo se skorajšnjih srečanj. Lep pozdrav!

Celje, 3. maja 1995

Generalni sekretar
Bela Bukvič

DRUŠTVO VODARJEV SLOVENIJE
Celje

Predsednik
Mitja Starec

društvo vodarjev
Slovenije

Slovenski vodar

Zbornik

1

april 1995

Več potokov naredi reko.

Takorekoč podzavestno sledeč temu staremu pregovoru smo slovenski vodarji lani ustanovili svoje društvo. Pa ne le zato, da bi se organizirani lažje uprli težnjam določenih krogov za postopno izničenje vodarstva na Slovenskem. Pomembnejše je bilo spoznanje, da bomo združeni hitreje in uspešneje prišli na pot sodobnega, načrtnega in celovitega gospodarjenja z vodami.

Vsak začetek je težak, često negotov. Tudi z našim društvom je tako. Pa vendar sem prepričan, da bo Društvo vodarjev Slovenije ob primernem sodelovanju vseh članov sposobno izpolniti ob ustanovitvi na Dobrni zastavljeno osnovno nalogo: afirmirati slovensko vodarstvo.

Za afirmacijo pa sta predvsem potrebna lastna osveščenost in jasen nastop pred javnostjo. Pa prav tak nastop in z njim branjenje lastnih vodarskih interesov sta nam v preteklosti manjkala. Naš glas je bil tih in se je mnogokrat izgubil med hrumenjem in vpitjem posameznikov, ki ne razumejo, ali pa nočejo razumeti pomena vodnega gospodarstva.

V prihodnje ne bo več tako. Jasno in glasno bomo znali povedati, da je treba tudi v naši mladi državi z zaupanjem poveriti skrb za ohranitev občutljivega naravnega ravnovesja v povodjih, obvladovanje škodljivega delovanja voda ter zagotavljanje smotrne rabe in varstva vode kot naravnega vira - vodarjem.
Ob takem iskrenem razmišljanju in prepričanju želim

Slovenskemu vodarju - srečno pot !

Predsednik
Društva vodarjev Slovenije
Mitja Starec. dipl. ing.

Mitja Starec je bil na ustanovnem plenumu izvoljen za prvega predsednika DVS (Dobrna, 11. 2. 1994)

VSEBINA

Stran

1. **DRUŠTVO VODARJEV SLOVENIJE JE ZAŽIVELO** 7

Društvo vodarjev Slovenije je zaživelo 8

Komisija DVS za varstvo pred vodo
Kdo se (ne) boji Gradaščice? 9

Komisija DVS za varstvo vode
Neprimeren poseg v reko Hudinjo nad Vitanjem 10

mag. Lidija Globevnik
Delimo si bogastvo vode: Prva slovenska vodna učna pot 11

Iz društvene korespondence 12

Pismo ministru 12

Pismo državnemu sekretarju 13

Mednarodnemu dnevu vode na rob 14

Pogreb vodnega gospodarstva 14

Bela Bukvič
Prezentacija sodobne vodarske misli 15

In memoriam
Jože Perčič 18

2. **I. DAN SLOVENSKIH VODARJEV** 19

Prispevek za kroniko DVS 20

Konferenca v Narodnem domu v Celju 22

Mitja Starec
Ob I. dnevu slovenskih vodarjev 22

mag. Mitja Bricelj
Nagovor v imenu Ministrstva za okolje in prostor 24

Anton Rojec
Pozdrav Celja 25

Jure Križnik
Pozdrav iz Laškega 26

Jože Jakop
Pozdrav iz Vitanja 27

Rado Planteu
Stoletja borbe s Savinjo 28

Stane Petrič
Celjsko vodno vozlišče 30

Stane Pavlin
Vodna ujma 4. junija 1954 v Posavju 33

mag. Matija Marinček
Varnost Celja pred visokimi vodami danes in jutri 34

prof. dr. Mitja Rismal
Postaja Savinja čistejša? 39

Bela Bukvič
Celje - mesto ob Savinji 40

✦ ✦ ✦

Kajetan Kovič: Zeleni jambor 21

Marko Kravos: Prošnja za dež 27

✦ ✦ ✦

Bela Bukvič: fragmenti iz moderacije

3. STATUT 43

1

DRUŠTVO VODARJEV SLOVENIJE JE ZAŽIVELO

Že ustanovni člani DVS so bili domala vsi slovenski vodarji. Tako se je po dobrnski ustanovni skupščini (11. 2. 1994) v društvo vpisalo le še nekaj zamudnikov. Danes šteje DVS 334 članov. Po območjih je slika takale:

Ljubljana	113	Nova Gorica	23
Maribor	66	Koper	10
Celje	62	Novo mesto	14
Kranj	18	Murska Sobota	28

Na registracijo smo morali dolgo čakati; Ministrstvo za notranje zadeve nam je odločbo izstavilo šele 20. 9. 1994. Tako smo lansko leto delovali bolj kot ne ilegalno.

Komisija za varstvo pred vodo in Komisija za varstvo vode naj bi bili z ažurnim obravnavanjem aktualnih "primerov iz prakse" in pravočasnim reagiranjem preko javnih občil ali kako drugače strokovni predstavnici Društva vodarjev Slovenije. Žal pa sta komisiji doslej obravnavali vsaka le po en primer. Oba objavljamo v tem zborniku.

DVS kot nevladna organizacija aktivno spremlja delovanje Regionalnega okoljevarstvenega centra (REC), ki ima predstavniško pisarno tudi v Ljubljani. Med izbranimi projekti, ki jih REC sofinancira v okviru namenskih podpor za področje okoljskega izobraževanja, je tudi projekt iz Slovenije "Delimo si bogastvo voda: prva vodna učna pot v Sloveniji". Nosilec projekta je DVS, vodja projekta pa naša članica mag. Lidija Globevnik. (Glej njen prispevek!).

DVS se je doslej dvakrat oglasilo v medijih, obakrat v Delu. Prvič z "Kdo se (ne) boji Gradaščice?", drugič pa s člankom "Mednarodnemu dnevu vode na rob". Iz štirih odgovorov na "Gradaščico" smo spoznali, da pri Zvezi društev za varstvo okolja v Sloveniji naših opozoril o poplavnosti dela Ljubljane niso razumeli.

Vodarji smo še vedno premalo "pismeni". Z afirmacijo in promocijo vodarstva, na kar smo prisegli že na Dobrni, ne bo nič, če ne bomo resneje upregli peresa in jezika. Če na to ali na ono pismo ne dobimo odgovora, še ne kaže obupati; cilj smo dosegli, če so bila naša pisma prebrana. Še vi jih preberite. Zato jih objavljamo.

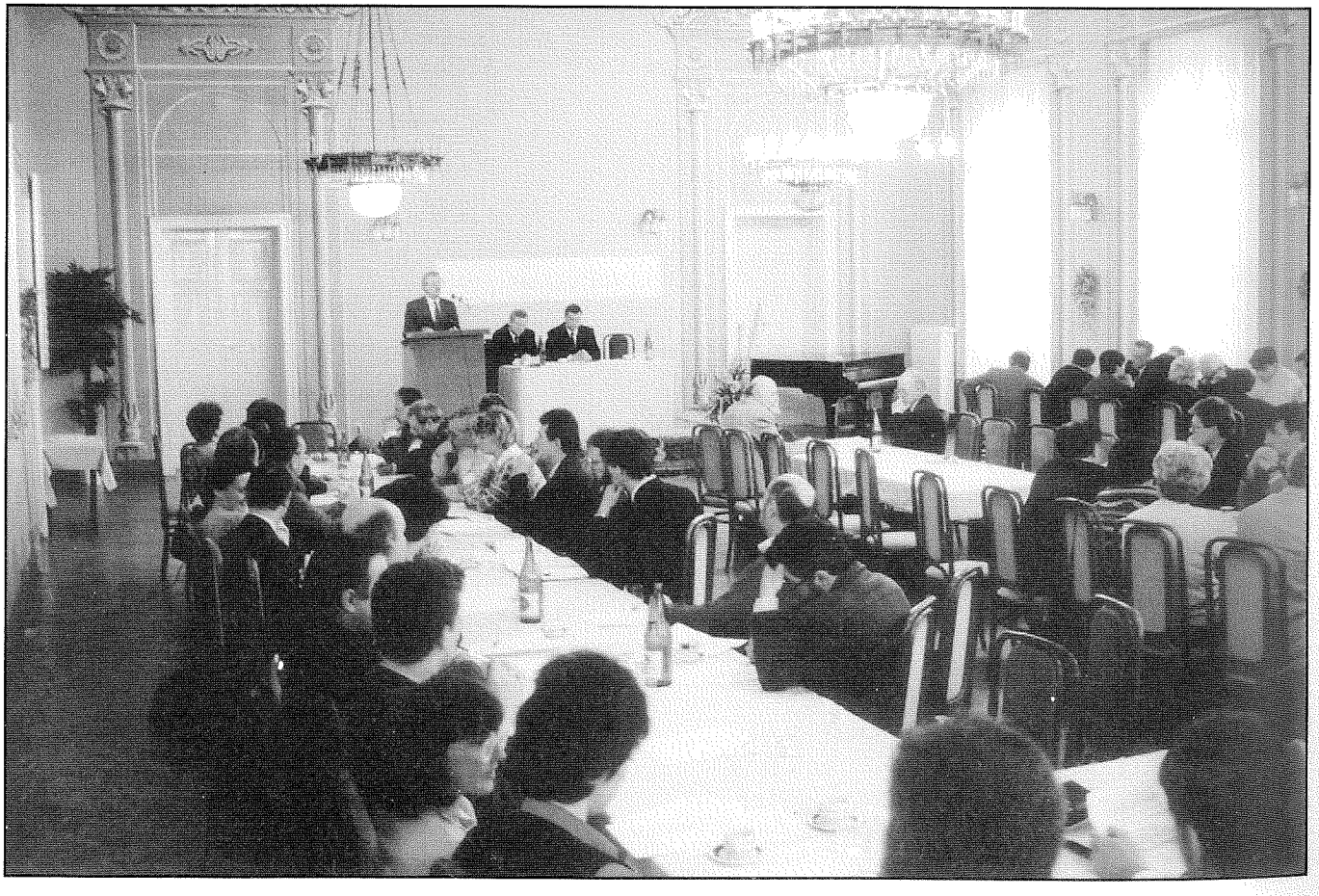

Z ustanovnega plenuma DVS (Dobrna, 11. 2. 1994)

Komisija DVS za varstvo pred vodo je na nekaj sejah obravnavala kot izredno aktualen "primer iz prakse" tematiko z delovnim naslovom "Gradaščica in poplavnost Ljubljane", nazadnje kot sestavek, ki ga je po predlogi Petra Mucka za objavo v časopisu pripravil Bela Bukvič.
"Primer" je bil objavljen v sobotni prilogi Dela dne 24.12.1994. Iz dveh razlogov - zaradi aktualnosti in pomembnosti - ga tudi tu objavljamo v celoti:

Popotnica slovenskih vodarjev
novemu ljubljanskemu županu

Kdo se (ne) boji Gradaščice?

V Polhograjskih Dolomitih izvira potoček, ki pohlevno teče čez Polhov Gradec pa dalje proti vzhodu do Bokalc. Tu se - zdaj že potok - nad jezom razcepi v dva rokava, ki so ju nižje v Ljubljani tako na tesno obzidali, da se komaj še izvijeta do Ljubljanice. Temu potoku pravijo Gradaščica, njegovemu južnejšemu večjemu rokavu pa Mali Graben. Povprečni Slovenec še ni slišal zanju, pa tudi marsikateri novejši Ljubljančan ne. Le kdo bi se zmenil za taka grabenčka.

Slovenec je izšel v nedeljo, dne 10. avgusta 1924 z grozljivim naslovom: STRAŠNO NEURJE - POPLAVA in podnaslovi: Oblak se je utrgal nad Polhovim Gradcem in Škofjo Loko - Človeške žrtve - Voda je odnesla poslopja. Beremo: Neurje, ki je povzročilo nad Polhovim Gradcem veliko škode in gorja, je čutila tudi najbližja ljubljanska okolica.
"Velikanski vremenski nezgodi" 8. avgusta 1924 je kmalu sledila za Ljubljano še hujša. Na karto današnje Ljubljane smo zarisali, dokod je segala povodenj 27. septembra leta 1926. (Danes bi znatno dlje, kajti pred 70 leti je bil svet tod še čistina.) Sodimo, da je bila to stoletna voda Gradaščice.

Kako se torej lahko razbesni tak nebogljen potoček, kot je Gradaščica, če na njegovem padavinskem območju pade 200 do 300 mm dežja v 24 urah, kot se je to zgodilo leta 1926. Pa tak pojav niti ni tako redek; poznajo ga marsikje po Sloveniji.Dobrih pet let je minilo, kar je Lahomnica blizu Laškega povsem upostošila svojo dolino. Takrat je na njenem povodju padlo v nekaj urah 400 mm dežja ! Posledice bodo vidne še desetletja.
Leto 1990 je bilo po obsegu povodnji hujše, saj so izredne poplavne padavine zajele velik del Slovenije od Primorske do Pohorja. Zgornja Savinjska dolina, zlasti še svet ob Ljubnici in Lučnici, kjer je bila intenziteta padavin največja, še dolgo ne bo zaceljena. - Takrat ob vseh svetih je na povodju Gradaščice padlo le okrog 70 mm dežja. Pa vendar je bila struga Malega Grabna polna. Toliko da se narasla voda ni pričela prelivati v naselja.

Intenziteta padavin narašča širom po svetu. Strokovnjaki so prepričani, da gre za globalne klimatološke spremembe. Priče smo vse pogostejšim in vse večjim vodnim ujmam tudi v Evropi. Še so pred nami pretresljive slike nedavnih izrednih vodnih katastrof na Portugalskem, v Franciji, Nemčiji in Italiji.
Ob izrednih škodah pa tudi mnogih človeških žrtvah, ki jih povzročajo vodne ujme, je razumljivo, da se človek danes še bolj kot nekoč z vsemi silami in sredstvi trudi povodnji vsaj omiliti, če jih že povsem preprečiti ne more. Še zlasti velja to za urbana območja. Čim večja je pričakovana škoda ob morebitni poplavi, tem večja mora biti varnost pred njo. Govorimo o 5, 10, 50, 100 in več letni varnosti, ki jo lahko dosežemo z manjšimi ali večjimi hidrotehničnimi ukrepi. Pa še kljub zelo velikim varnostnim ukrepom presenečenja niso izključena. Spomnimo se samo Celja 1. novembra 1990.
Ni dvoma, da si tudi sorazmerno bogata stanovanjska naselja v jugozahodnem delu Ljubljane zaslužijo vsaj 100-letno varnost pred visokimi vodami Gradaščice oziroma Malega Grabna. Sedanjo cenimo na kvečjemu 10-letno.

Vodnogospodarski načrt za 100-letno varnost je bil izdelan v 70. letih, ko se je pričela načrtovati južna ljubljanska obvoznica in intenzivnejša pozidava proti jugu.
Poplave Ljubljanice na Barju so zahtevale od projektantov specifičen pristop. Tako ni bila načrtovana radikalna regulacija z nasipi za prevajanje 100-letnih voda Malega Grabna v Ljubljanico, temveč kombinacija skromnejše, zato pa sprejemljivejše regulacije z zadrževanjem dela visokih voda nad Ljubljano. Regulirani Mali Graben naj bi bil sposoben odvesti 56% 100-letnih voda, 44% pa bi zadržali v zgornjem delu povodja.

Pravzaprav bi morali v povirjih zadržati vse visoke vode pritokov Ljubljanice, ki gravitirajo na Barje, kajti le na tak način ne bi poslabšali odtočnih razmer Ljubljanice. Vendar pa to v primeru Gradaščice ni možno, saj v njenem povodju ni na razpolago ustreznega prostora za zadrževanje celotnega poplavnega vala.

Načrtovana regulacija Malega Grabna je bila izvedena le delno, tako da ta vodotok prevaja sedaj ca 38% 100-letnih voda, ki so ocenjene na 290 m^3/sek. Že v tem pogledu je torej varnost manjša, kot je bila načrtovana. Mnogo hujše pa je, da se niso zgradili zadrževalniki. Tako je ostalo celotno območje od Polhovega Gradca do Ljubljane, veliko 1333 hektarjev, od tega v urbanem delu Ljubljane 468 hektarjev, nezaščiteno oziroma še naprej poplavno.

Za predvideno zadrževanje visokih voda na povodju Gradaščice je bilo študijsko obdelanih 6 različic; 5 za zadrževanje voda z dvema ali s tremi zadrževalniki, 1 za zadrževanje s štirinajstimi manjšimi zadrževalniki. Poleg teh sta bili preštudirani še različici za odvod visokih voda Gradaščice z razbremenilnim kanalom na Barje oz. za regulacijo Malega Grabna od izliva v Ljubljanico do bokalškega jezu na 100-letno vodo.

Večina za zadrževalnike predvidenih variant pa je postala takorekoč čez noč brezpredmetna - zaradi stihijske pozidave Polhograjske doline. Vodno gospodarstvo se je pred divjo urbanizacijo vse bolj umikalo v zgornji tok Gradaščice. Končno sta preostali le lokaciji nad Polhovim Gradcem na Božni, zgornjem toku Gradaščice, in pod vasjo Brezje v Horjulski dolini na Šujici, pritoku Gradaščice. Načrtovana sta bila t.i. suha zadrževalnika, ki bi pred visokimi vodami zaščitila vso dolino Gradaščice od Polhovega Gradca navzdol in Horjulsko dolino niže Brezjega. Skupaj bi lahko zadržala do 7,7 milijona m^3 vode.

Žal pa tudi ta edina preostala rešitev ni bila udejanjena. Polhovgrajčani so se predlogu za zadrževanje poplavnih voda zoperstavili, češ da bi se jez na Božni lahko porušil. Samozvani dušebrižniki, ki so ljudem vcepili povsem neupravičen strah pred zadrževalniki, so uspeli. Razprave so tekle še pred osamosvojitvijo Slovenije, pa so mnogi zanikanje potreb po zadrževalnikih s simpatijami enačili z odporom proti oblasti. Še posebno všeč je bila ljudem pogruntavščina, da si z zadrževalniki "nekdo " hoče postaviti spomenik. - Da le ne bi bila kdaj upostošena dolina Gradiščice žalosten spomenik človeški nerazsodnosti.

Leta 1991 je bil izdelan nov, "kompromisni" predlog za rešitev povodja Gradaščice pred poplavami. Predlagani so trije zadrževalniki:
- zadrževalnik na Božni s pregrado nasutega tipa, višine 28 m (14 m nižje od prej načrtovane) in s prostornino zadrževalnega prostora 2 milijona m^3 (36% prej načrtovanega);
- zadrževalnik na Šujici s pregradnim nasipom nasutega tipa, višine 3,9 m in s prostornino zadrževalnega prostora: 2,2 milijona m^3;
- zadrževalnik na Gradaščici, ca 1500 m od bokalškega jezu navzgor, z nizkim zemeljskim nasipom in s prostornino zadrževalnega prostora 2 milijona m^3.

Pregradni nasipi bi bili ozelenjeni, površine znotraj zadrževalnikov pa bi bilo možno izkoriščati. Gre namreč za t.i. suhe zadrževalnike, ki bi se aktivirali šele takrat, ko bi nastopila nevarnost poplav.
Tudi ta predlog ni bil sprejet.

Ob zadnjih poplavah v Italiji je v treh dneh padlo preko 600 mm dežja. Po ujmi, ki je terjala tudi smrtne žrtve, so pričeli iskati krivce.

Slovenski vodarji iskreno upamo, da jih pri nas zaradi katastrofalnih poplav ob Gradiščici ne bo treba iskati, pa čeprav protipoplavnega programa tudi v predvolilni deklaraciji novega ljubljanskega župana nismo zasledili.

Društvo vodarjev Slovenije
Predsednik
Mitja Starec

Komisija DVS za varstvo vode je na pismeno vlogo Sveta krajevne skupnosti Vitanje kot "primer iz prakse" obravnavala

NEPRIMEREN POSEG V REKO HUDINJO NAD VITANJEM

Po preučitvi tehnične in obširne upravne dokumentacije iz obdobja 1974 - 79 je bilo ugotovljeno,
- da je ob pomanjkljivi tehnični dokumentaciji,
- v malomarnem in formalističnem upravnem postopku, in
- mimo domače območne vodarske stroke

mala Krajevna skupnost Vitanje, preplašena spričo neizprosnih birokratskih stališč, da "po pozitivnih predpisih" krajani nimajo pravice ugovora in "morajo sami očistiti odplake do take mere, da ne bodo ogrožale okolice" , sprejela nekakšen - za njene pojme velik, dejansko pa neznaten - denar in popustila.

Že kmalu po tem, ko je bila Hudinji nad Vitanjem odvzeta voda, so Vitanjčani spoznali, da so potegnili kratko, ko so se dali premamiti z denarjem. V poletnih mesecih so razmere v Vitanju naravnost nevzdržne. Iz rečne struge se širi neznosen smrad. Vanjo pa se seveda izlivajo tudi vse vitanjske odplake.

Ob Hudinji je sicer že zgrajen kanalizacijski zbiralnik, vendar se Vitanje nanj ne sme priključiti, ker bi se že zdaj pereče ekološke razmere le še poslabšale.

Ključni problem Vitanja je torej - čistilna naprava. Vitanjčani pravijo, ko svoje Vitanje primerjajo s podobnimi slovenskimi kraji, da bo zanje že sekundarna kanalizacija in opuščanje greznic pretežko finančno breme, ki ga drugim očitno še dolgo ne bo treba prenašati. Drugi pač imajo to komparativno prednost, da na njihovih območjih ni virov dobre pitne vode. Kaka ironija! Da bi v doglednem času sami zgradili čistilno napravo in nato tudi sami nosili stroške njenega obratovanja in vzdrževanja, pa je za Vitanjčane skorajda iluzorno.

Izredne ekološke razmere, ko celjski komunalci odvzamejo Hudinji takorekoč vso vodo, so Vitanjčane prisilile bolj terjati zadoščenje kot prositi pomoč. Nekajkrat so se že sestali s Celjani. Pa dlje od nedoločnih obljub vsestranske pomoči zaenkrat žal še niso prišli. Sušna poletja pa se vrstijo drugo za drugim.

Komisija je obravnavo zaključila z naslednjimi
predlogi:

1. Vsestransko sprejemljiva je lahko samo taka odločitev oz. razrešitev nakazane problematike, ki resno upošteva naslednja pogoja:
- Celjskemu vodovodu mora biti stalno zagotovljenih 90 l/sek vode primerne kakovosti. Upoštevati je treba, da so vse naprave inštalirane na to količino. Vsakršno zmanjševanje odvzema vode iz Hudinje bi bilo za celjske komunalce nesmotrno in nesprejemljivo. Sicer pa - Celje tako količino vode dejansko potrebuje.
- Po odvzemu vode iz Hudinje mora ob vsakem času in povsod v rečni strugi ostati vsaj biološki minimum vode, in to vsaj v 2. kakovostnem razredu.

2. Navedena pogoja se lahko izpolnita le na tak način, da se potrebnih 90 l/sek kakovostno primerne vode zajame iz Hudinje pod Vitanjem, s tem da se poprej zgradi čistilna naprava in nanjo speljejo vse vitanjske odplake. To pa še dodatno terja zgraditev sekundarne kanalizacije, njeno priključitev na že zgrajene kolektorje in opustitev greznic. Zbiranje in odvod odplak je nesporna obveznost Vitanja. Čistilno napravo pa naj zgradi celjsko komunalno podjetje v vidu odškodnine za odvzeto pitno vodo. Stroške obratovanja in vzdrževanja čistilne naprave naj nosi Vitanje, saj gre za odstrajevanje njegovih odplak. Celjani naj pri obratovnju naprave sodelujejo, oz. ga nadzirajo, da bo zagotovljeno zanesljivo prečiščevanje odplak, četudi bo izliv prečiščenih odpadnih voda v Hudinjo pod odvzemom pitne vode.

3. Prav bi bilo, če bi prišlo na osnovi našega predloga takoj do sporazuma med Vitanjem in Celjem. Katerakoli drugačna pot v razrešitev vitanjskih vodnih težav - novelacija upravnega postopka, tožba ali celo fizični poseg v zgrajeni sistem - bi bila kontraefektna in zato nesmotrna.

mag. Lidija Globevnik

Delimo si bogastvo vode: Prva slovenska vodna učna pot

Izhodišča
V strategiji varovanja okolja je mesto vode ključno. Časovna in prostorska pojavnost vode definira stanje naravnih elementov, vodnih in obvodnih biotopov ter širšo vegetacijsko opredeljenost območij izven neposredne bližine vode. Voda pogojuje obstoj človeka in družbe neposredno preko zagotavljanja zadostnih količin pitne in industrijske vode, vode za potrebe kmetijstva, energetske izrabe vode, škodljivega delovanja vode in posredno preko zagotavljanja stabilnih naravnih razmer. Projekt ureditve prve slovenske učne poti uresničuje temeljne namene in cilje dejavnosti nevladnih organizacij na področju osveščanja, informiranja in izobraževanja javnosti o varstvu okolja in narave. Projekt nudi možnosti seznanjanja javnosti s pomenom in vlogo vode v naravi in družbenem okolju, vzpodbujanja razmišljanja in poznavanja ter reševanja problematike (človek kot ekološka kategorija) varstva okolja in narave. Namen projekta je izobraževanje in osveščanje širše javnosti (preko obiskov ali preko medijev: šole, družine, izletniške družine, posamezniki), lokalnega prebivalstva, uporabnikov prostora o pojavnih oblikah vode, njeni ekološki in biološki vrednosti, vlogi v naravi in družbenem okolju, oblikah tradicionalne in z okoljem usklajene rabe vode in oblikah urejanja vodnega režima, ki je uravnotežen z ožjim in tudi širšem okoljem. Namen projekta vodne učne poti je tudi vzpodbujanje razmišljanja ljudi o problemih, možnostih in pojavih, kar je osnova konstruktivnemu odločanju in zavestnemu opredeljevanju ljudi v primerih sprejemanja rešitev razvoja in hkratnega varovanja naravnih dobrin in okolja.

Opis projekta
Pot bo urejena v spodnjem Posavju. Začela se bo v vasi Pišece. Opazovališča bodo locirana pri izviru Gabernice ob vznožju pobočja Orlice, kjer se nahajajo številni izvirčki, pri zajemu vode za vodovod, ob črpališču podtalne vode za

vodooskrbo, ob starih mlinih pod Pišecami, ob stoječi vodi - ribniku, ob iztočnih objektih, pri gozdnem potoku, ob dolinskem potoku. Pot bo razširjena kot kolesarska pot do kompleksa mokrih travnikov Jovsi, kjer se preko Turističnega društva Kapele odvija naravovarstvena akcija zaščite tega enkratnega biotopa. Pot se bo nadaljevala proti Bizeljskemu, kjer bodo v akcijo izobraževanja in osveščanja vključeni tudi ogledi in informacije o vzpostavljanju nadomestnih biotopov za čebelarje (Merops apiaster) v peskokopih. Tu s primerno sanacijo in režimom koriščenja zagotavljajo ustrezne gnezditvene možnosti čebelarjem. Zaradi regulacije Save je namreč veliko peščenih sten korita, v katerih so prebivali čebelarji, izgubljenih.
Obiskovalec bo imel na voljo informacijsko brošuro z opisom opazovališč, do katerih ga bodo vodile karta in primerne oznake ob poti. Na začetku učne poti bo postavljena tudi informacijska tabla z osnovnimi podatki o poti.

Finančni in časovni okvir
Program ureditve poti financirata Regional Environmental Centre (REC) in Vodnogospodarski inštitut Ljubljana, pričakujemo pa tudi pomoč Ministrstva za okolje in prostor. Nosilec projekta je Društvo vodarjev Slovenije. Projekt se je pričel izvajati v marcu 1995, pot pa bo predvidoma nared čez leto dni.

Iz društvene korespondence

DRUŠTVO VODARJEV SLOVENIJE
Celje
Štev.: 24/1-94
Datum: 21. marca 1994

Spoštovani gospod dr. Gantar,
s čestitkami ob imenovanju za tudi našega resornega ministra Vas lepo pozdravljamo in Vam iskreno želimo mnogo uspehov na izredno pomembnem in občutljivem področju prostora in okolja.
Naj se predstavimo: DRUŠTVO VODARJEV SLOVENIJE, šele pred kratkim, letos 11. februarja ustanovljeno na Dobrni. Dejstvo, da so bili že ustanovni člani društva takorekoč vsi slovenski vodarji, izraža izredno stisko, v katero je zašlo naše, na dolgoletnih tradicijah in domačem znanju zraslo slovensko vodarstvo. Vodarji očitno pričakujejo, da bodo združeni lažje zaustavili stagnacijo slovenskega vodnega gospodarstva in se uspešneje zoperstavili neprikritim tendencam za popolno razvrednotenje našega vodarstva.
Kot povsod drugod v civiliziranem svetu je vodarjem tudi v Sloveniji - sicer v več kot sto letih borbe z vodo in z roko v roki z neposrednimi uporabniki prostora - v veliki meri uspelo zaščititi naš mali, zato pa tolikanj dragocenejši svet pred vodno stihijo, in slovenskemu človeku zagotoviti varen dom in dober domači kruh. Žal je bilo vodarjem dane manj moči za boj z osnaževalci vode.
Do kraja zmaterializirani čas pa je žal tudi pri nas ponekod botroval pretiranim tehnokratskim, za naravo brezčutnim posegom v okolje. Bolj kot obvodni svet je prizadeta voda sama, podzemeljska in ona v rečnih koritih.
Toda "zelena domoljubna fronta" se je lotila le regulacij in zadrževalnikov; skromno in pohlevno slovensko vodarstvo, ob odtegnjenih financah potisnjeno na rob preživetja, je bilo povzpetnikom najprikladnejše oprijemališče ob vzponu na oblastni vrh.
Rafinirana zelena hajka je očitno bila uspešna. Vodarstvu ne le da je bil odvzet denar, ki ga za gospodarjenje z našim dragocenim vodnim bogastvom namensko plačujejo Slovenci, njeni načrtovani dosežki naj bi bili fenomenalni celo v mednarodnih merilih:
Medtem ko ima vodno gospodarstvo kot izredno pomemben del sleherne nacionalne ekonomije povsod v civiliziranem svetu posebej izpostavljeno vlogo in položaj, se v naši načrtovani državni administraciji pojem vodnega gospodarstva sploh ne omenja. Tudi le nekakšne nadomestne vodne službe naj bi v novi upravi dobile samo nepomemben zaplotniški položaj.
Ni dvoma, da so vodnogospodarska podjetja skupaj z znanstvenimi in projektantskimi ustanovami nosilci slovenskega vodarstva. Pravkar izvajano lastninjenje, ki vodnogospodarskim podjetjem odvzema iniciativno tržno vlogo, ob pristriženih finančnih potencialih nesporno pomeni začetek njihovega odmiranja. Z njimi pa tudi slovenskega vodarstva.
Podobne čase kot se snujejo, ko bi naj vodarstvo predstavljala le peščica zaspanih birokratov, smo slovenski vodarji že doživljali. Toda spet so prišle suše in povodnji, z njimi pa upostošenja in često tudi človeške žrtve. Takrat so vsevedni dušebrižniki blagohotno odprli državno mošnjo, vendar so spet kmalu tudi spoznali, da gasilsko razvažanje pitne vode in udarniško pobiranje plastičnih vrečk po rečnih nabrežjih še ni vodno gospodarstvo. Pa so spet tudi spoznali, da brez vodarjev pač ne gre. Ne vprašajmo, kolikšno škodo je zaradi takih vsevedov utrpelo slovensko ne le vodno gospodarstvo, medtem ko za vode ni nihče skrbel.
Ali se mora slovenska vodarska zgodovina res spet ponoviti? Kdo pravzaprav pa bi za taka dejanja prevzel neposredno odgovornost?!

Spoštovani gospod minister,
ni še prepozno. V Društvu vodarjev Slovenije upravičeno pričakujemo, da boste znali in uspeli zaobrniti v protivodarsko smer naravnano upravno krmilo. Pri iskanju najboljših poti želimo tvorno in pošteno sodelovati. Naj nam bo

vendar že enkrat dovoljeno, da tudi vodarji pomagamo skrbeti za slovensko vodarstvo. Vsaj kot enaki med enakimi. Tutorjev imamo dovolj.
Pa ne gre le za vodarstvo - dejavnost in stroko, in ne le za nas vodarje in našo eksistenco. Za slovenske vode gre.
V trdnem upanju, da smo z Vami, spoštovani gospod dr. Gantar, končno dobili tudi svojega ministra, ministra - vodarja,
Vas lepo pozdravljamo.

Generalni sekretar
Bela Bukvič

Predsednik
Mitja Starec

(G. minister nam odgovarja indirektno in po drobcih. - Op. BB)

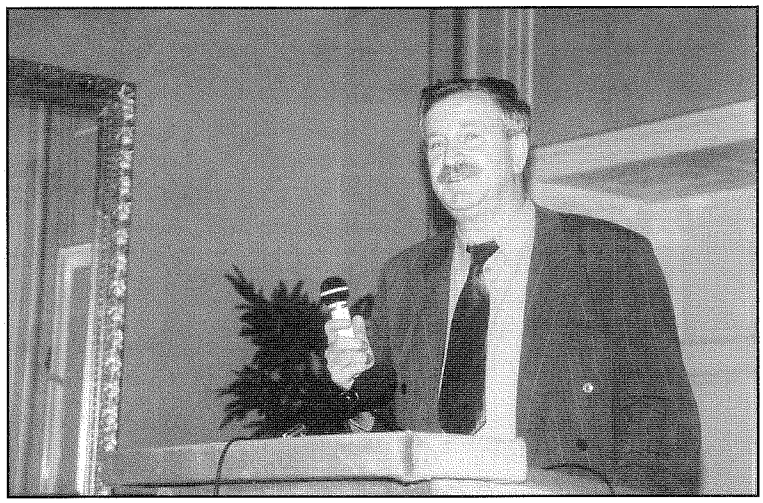

Anton Kovač pozdravlja ustanovni plenum vodarjev v imenu Ministrstva za okolje in prostor

DRUŠTVO VODARJEV SLOVENIJE
Celje
Celje, Tumova 8, 63211 Škofja vas
Štev.: 99/1-94
Datum: 4. 7. 1994

Republika Slovenije
Ministrstvo za okolje in prostor
Državnemu sekretarju
g. mag. Radovanu Tavzesu
61000 Ljubljana
Župančičeva 6

Zadeva: Zakon o vodah
Forum Društva vodarjev Slovenije je na 4. seji dne 30. 6. 1994 v razpravi o aktualnostih v slovenskem vodnem gospodarstvu ponovno ugotovil, da se priprava, s tem pa tudi sprejemanje novega Zakona o vodah nerazumljivo dolgo zavlačuje. Vodarjem ne gre za novi zakon zaradi zakona; prepričani smo, da bi se z novim zakonskim dokumentom hitro in uspešno razrešile mnoge težave, ki sedaj po nepotrebnem pestijo in slabijo slovensko vodarstvo.
Forum je odločil, da vodarji pri pripravi zakona ponudimo strokovno pomoč. Prepričani smo namreč, da imamo v svojih vrstah - trenutno združujemo 334 vodarjev vseh strokovnih zvrsti z vseh koncev Slovenije - dovolj strokovnjakov, ki s svojim znanjem, izkušnjami in pripravljenostjo za tvorno delo lahko veliko pripomorejo pri izdelavi sodobnega in solidnega vodarskega temeljnega zakonskega dokumenta.
Spoštovani gospod državni sekretar,
prosimo vas, da o naši ponudbi razmislite. Čez nekaj dni vas bomo poklicali, da nam sporočite svoj odgo-vor.
Lepo vas pozdravljamo.

Predsednik:
Mitja Starec

(Odgovora si očitno nismo zaslužili. - Op. BB)

Mednarodnemu dnevu voda - na rob

Kamniška Bisrica, še zlasti pa njen pritok Bistričica sta bili ob hudi ujmi novembra 1990 izredno prizadeti. Vodarji - hudourničarji so ju v naslednjih letih nadvse uspešno sanirali. Zahtevne hidrotehnične ureditve so tudi v krajinskem in naravovarstvenem pogledu povsem zadovoljivo izvedene.

Ob pravkaršnjem mednarodnem dnevu vode si je sanirana hudournika ogledal tudi resorni minister dr. Gantar. Po ogledu je v izjavi za TV Dnevnik poudaril, kako izjemno pomembno da je sprotno ukrepanje in saniranje erozijskih procesov, in da bi morali za sanacijo poškodovanih vodotokov v letošnjem proračunu zagotoviti vsaj 2 milijardi tolarjev.

Zadnji čas smo lahko večkrat prebrali in slišali,
- da je za "betoniranje vodotokov" škoda vsakega tolarja,
- da se bognedaj dotakniti erodiranega, načetega rečnega brega,
- da je treba stare vodne zgradbe enostavno porušiti in vodi pustiti prosto pot, in predvsem
- da je treba družbene škodlijivce - vodnogospodarska podjetja razhajkati in jim odvzeti neupravičeno pridobljeni mandat za urejanje voda.

Taka "stališča" so često prihajala z zelo visokih vrhov, pa se ni čuditi, da je pojem vodnega gospodarstva in vodarstva nasploh moral izginiti iz slovenske uradne terminologije.
Zato smo vodarji nadvse razumno izjavo ministra Gantarja sprejeli z razumljivim odobravanjem.

Mitja Starec
predsednik Društva vodarjev Slovenije
Tumova 8, Celje

Delo, 31.3.1995

Pogreb vodnogospodarske stroke?

V Uradnem listu R Slovenije, št. 18 z dne 24. 3. 1995 je izšel javni razpis za izbiro izvajalcev s predhodnim ugotavljanjem sposobnosti za izdelavo Strokovnih podlag s področja gospodarjenja z vodami in vodnim prostorom za leto 1995. Objavila ga je Uprava RS za varstvo narave, ki deluje v okviru Ministrstva za okolje in prostor.

Podrobno in nazorno navaja, da je predmet razpisa izdelava strokovnih podlag, ki imajo značaj upravnih, razvojnih in načrtovalskih nalog za opravljanje dejavnosti s področja gospodarjenja z vodami in vodnim prostorom. Pošteno zastavljen in korektno pripravljen razpis je med strokovno javnostjo, ki se ukvarja z vodami, zbudil veliko zanimanja. Financiranje nalog po tem razpisu naj bi se praviloma pričelo šele po sprejetju proračuna za leto 1995.

Vsi, ki se ukvarjajo z vodami, od raziskovalnih in strokovnih institucij do zasebnih raziskovalcev pa tudi drugi poznavalci potreb vodnogospodarske stroke, so upravičeno pričakovali, da bo omenjeni javni razpis dobil ustrezno finančno podporo v letošnjem proračunu. Toda pri pregledu predloga proračuna za 1995, ki je bil objavljen v Poročevalcu, štev. 11, smo zgroženi ugotovili, da je v okviru sredstev Uprave RS za varstvo narave pod postavko 4424 - Strokovne podlage za vodnogospodarsko in prostorsko dokumentacijo predvidenih le 29.292.000 tolarjev. To je komaj 0,76 odstotka sredstev, ki so v predlogu proračuna namenjeni Upravi RS za varstvo narave oziroma 0,0058 odstotka celotnih sredstev proračuna.

Ali se predlagatelji proračuna zavedajo, da je ta sramotno majhen znesek, namenjen strokovni nadgradnji pri gospodarjenju z vodami, miloščina, ki lahko pelje le k počasni, vendar zanesljivi likvidaciji vodnogospodarske stroke? Kako naj raziskovalne in druge strokovne institucije vzgajajo in usmerjajo kadre za potrebe pravilnega in sodobnega gospodarjenja z vodami in kako naj univerza vzgaja mlade strokovnjake, ko pa smo priča očitnim težnjam, da bi pojem vodnega gospodarstva izginil tudi iz proračunskih postavk, kot je moral že izginiti iz nazivov upravnih organov!?

Gospodje pogrebci vodarstva, najbolje bo, da nam poberete še teh milostnih 29 milijonov. Bomo vsaj vedeli, da je naša stroka v Sloveniji dokončno pokopana. Uslužbencem Uprave za varstvo narave pa bo prihranjen trud za objavljanje javnih razpisov.

Inž. Mitja Starec,
predsednik
Društva vodarjev Slovenije

Delo, 22. 4. 1995

Bela Bukvič, dipl. ing.
vodja projekta -

Prezentacija sodobne vodarske misli

Društvo vodarjev Slovenije se je na Javni razpis za sofinanciranje projektov iz programa Promocija varstva okolja in programa Evropsko leto varstva narave 1995 odzvalo s ponudbo projekta "Prezentacija sodobne vodarske misli". Ponudba je bila dne 9.3.1995 predložena razpisovalcu natečaja Ministrstvu za okolje in prostor. Sestavni del ponudbe je tudi naslednji podrobnejši opis projekta:

Na slovenske vodarje leti izredno veliko kritike zaradi bojda neprimernega ali celo neupravičenega in škodljivega poseganja v naravni vodni režim. Nekaj kritike je upravičene, mnogo ne. Tudi se ne sme pozabiti, da se je odnos do varstva narave v svetu in pri nas občutno spremenil šele pred kratkim, in da so v minulih, več ali manj železnih desetletjih tudi vodarji - kot vsi drugi - hočeš, nočeš "držali vrečo", kakor pravi naš gospodarstvenik Mencinger.

Toda tudi vodarska misel se je spremenila. Ne še povsod in ne še povsem, vendar: tudi slovensko vodarstvo se naravovarstveno vse bolj osvešča.
V Evropskem letu varstva narave je prilika, da se ta naravovarstveno ozaveščena, sodobna vodarska misel tudi primerno prezentira, ob prezentaciji pa tudi pogumno sooči z drugačnimi prepričanji.
Ni dvoma, da je za tako predstavitev najbolj poklicano Društvo vodarjev Slovenije, saj so vanj vključeni takorekoč vsi slovenski vodarji. Okrog 350 nas je.
Mojo zamisel - predstaviti se z nizom treh karakterističnih prireditev, je že potrdil forum DVS. Zato upravičeno poudarjam, da ta projekt ponuja v natečaj pravzaprav vse slovensko vodarstvo.

Naša prva predstavitev bo v petek, dne 26. maja 1995 v Prekmurju v okviru II. Dneva slovenskih vodarjev in ob spominu na katastrofalno mursko povodenj pred 70 leti (12.XI.1925) pod geslom

VSE O MURI

10.00 Konferenca v grajski dvorani v Murski Soboti

1. "Poplave, poplave..." (historiat)
   - Štefan Fartek, MOP-RUVN, izpostava M.Sobota
2. "Reka in človek "(optimizacija vodnega režima)
   - Viktor Pirc, dipl. ing., VGI Ljubljana
3. "Preveč in premalo vode "(hidrotehnične melioracije)
   - Franc Avšič, dipl. ing., VGP DRAVA Ptuj
4. " Umazana reka "(včeraj - danes - jutri)
   - Helena Senekovič, dipl. ing., MOP-RUVN Ljubljana
5. "(Ne) živa Mura "(Kako dolgo še ?)
   - Janko Urbanek, dipl. biol., Zavod VNKD Maribor
6. " Murin svet" (reka v okolju)
   - Stanka Dešnik, dipl. ing., Zavod EU M.Sobota
7. " Boj za Muro "(različnost interesov)
   - Franc Šmid, dipl. ing., MOP-RUVN Ljubljana
8. " Mura pa teče... "(reka v luči novih razvojnih perspektiv Pomurja)
   - mag. Smiljan Juvan, dipl. ing., Inštitut za ekološki inženiring Maribor

Moderator: Bela Bukvič, dipl. ing., DVS Celje

14.00 Srečanje z Muro

Organiziran bo ogled karakterističnih rečnih odsekov in obvodnega sveta. Ogled bodo vodili, razlagali in odgovarjali na vprašanja - referenti s konference. Po ogledu bo nekje ob Muri družabno srečanje s skromno zakusko.

Referati na konferenci bodo omejeni na 15 minut. Sodimo, da njihove vsebine ni potrebno podrobneje predstavljati; že naslovi povedo dovolj. - V strokovnost in primernost referentov ni dvomiti. Za uvodni govor bo naprošen minister dr. Gantar, pričakujemo pa tudi nagovor direktorja mag. Briclja.

Poleg vodarjev bodo na prireditev povabljene tudi druge nevladne organizacije s področja varstva narave ter mnogi predstavniki oblasti in raznih organizacij, ki jih obravnavana tematika neposredno ali posredno zadeva. Pričakujemo najmanj 150 udeležencev. Med njimi bodo zagotovo mnogi vodarji iz vseh slovenskih regij.

Naša naslednja prireditev bo v soboto, dne 17. junija 1995

pohodniška ekskurzija OB HUDINJI OD ROGLE DO CELJA

9.00 odhod z avtobusom iz Celja na pohorsko Roglo

11.00 najprej peš do izvirov Hudinje, po možnosti pa tudi do izvirov Mislinje in Dravinje , ki so vsi na širšem območju Rogle, nato pa čim bližje ob Hudinji navzdol, skozi mogočne pohorske gozdove in čez prisojne pašnike pa mimo starosvetnih pohorskih domačij;

Pohodniki bodo spoznali rečico Hudinjo od izvirov na Pohorju do njenega izliva v Voglajno ob celjski Cinkarni. Seznanili se bodo z njenimi nedotaknjenimi naravnimi odseki, razmislili o aktivni zaščiti širšega območja njenih izvirov in razsodili o (ne) umestnosti človekovih posegov v reko in njeni svet. Z vodarji - skrbniki za vode bodo lahko podebatirali, kaj je bilo storjeno prav in kaj ne, ter kaj bi kazalo popraviti. Zanimivo bo tudi slišati različna mnenja o krajinski in arhitektonski (ne) primernosti malih elektrarn.

Sredi junija bo flora v najbujnejši rasti in razcvetu.

Ima reka tudi visoko v Pohorju po obrežnih vejah razobešene plastične zavese?

16.00 počitek in malica v Vitanju;
Vitanjčani bodo potožili, kako nestrokovno, neupravičeno in za Vitanje skrajno neprimerno je bila tik nad Vitanjem odvzeta voda iz Hudinje za celjski vodovod. - Vredno tudi ogleda, zlasti če bo sušni čas.

17.00 odhod z avtobusom iz Vitanja proti Celju;
Spotoma se bodo pohodniki nekajkrat ustavili ob Hudinji in ocenili skrb vodarjev za to lepo štajersko rečico. - Na tej poti bo zagotovo oživel spomin na katastrofalno povodenj junija 1954. - Bo v Škofji vasi zadovoljiv odgovor na vprašanje, zakaj pred 20 leti zgrajena čistilna naprava ob Hudinji "ne dela"? - Že v Celju si bo treba vsekakor ogledati gumijasti mehki jez na Hudinji, prvi tak premičen jez v Sloveniji. Na tem jezu odvzemajo še kar čisto Hudinjino vodo za celjsko industrijo. Ta to vodo, uporabljeno seveda, le petdeset metrov niže Hudinji vrača. Vendar tako, da je Hudinja potem vse do izliva v Voglajno pa še naprej z Voglajno vred do skupnega izliva v Savinjo - v nemarnem IV. kakovostnem razredu.

Če bo čas in volja, se bo v Polžah blizu Nove Cerkve kazalo ustaviti na znameniti starovečni Samčevi oz. Surševi domačiji - z vodnim mlinom in žago na Hudinji.

19.00 vrnitev v Celje
Organizator in vodja ekskurzije: Bela Bukvič, dipl. ing.
Pohodnike bodo spremljali domačini - dobri poznavalci Pohorja in Hudinje, pa seveda - celjski vodarji.
Tudi za to prireditev bodo vabila razposlana na vse strani.

Enako tudi za udeležbo na naši tretji prireditvi, ki bo v petek, dne 15. septembra 1995:

okrogla miza ZELENA HIDROGRADNJA

10.00 konferenca (okrogla miza) v Novem mestu;
Tema: Še pred pol stoletja so se naši vodotoki v veliki meri urejali, še zlasti pa vzdrževali s t.i. vegetativnimi hidrotehničnimi gradbenimi posegi. Tovrstni gradnji rečemo danes "sonaravna". Z nastopom "gradbene mehanizacije" pa je ne le vzhodno od zavese, temveč tudi drugod po svetu zeleno hidrotehniko povsem izpodrinila sla po

tehnizaciji dela in pehanje za ekonomsko učinkovitostjo. Rezultati so znani. - Vegetativna hidrogradnja terja posebno znanje, tradicijo, pravi čas in veliko vodarske in naravovarstvene ljubezni. Kaka sreča, da se je v kar lepi meri ohranila na Dolenjskem pri VGP Novo mesto.

Na okrogli mizi bo dolenjska hidrogradnja rozodeta z vseh plati. Tudi slabih. Vendar pa bo poanta okrogle mize nesporna: poziv vsem slovenskim vodarjem in njihovim, zlasti odločujočim sopotnikom: VRNIMO SE K ZELENI HIDROGRADNJI !

Organizator in vodja okrogle mize ter glavni referent bo Stane Pavlin, dipl. ing., VGP Novo mesto. Pri organizaciji in izvedbi bo sodelovalo VGP Novo mesto.

12.00 odhod z avtobusom
na ogled karakterističnih mest na Krki in njenih pritokih ter na Bistrici pri Šentrupertu. - S. Pavlin in njegovi sodelavci bodo demonstrirali izrazite prednosti zelene hidrogradnje pred zoprnimi, stehniziranimi, brezdušnimi in neokusnimi obrežnimi plombami.
15.00 zaključki okrogle mize
ob skromni zakuski na ozelenjenem rečnem nabrežju;

17.00 vrnitev v Novo mesto.

Vse tri prireditve bodo podrobno in s poudarjenimi zaključki trajno zabeležene v posebnem zborniku oziroma konkretneje - v 2. številki SLOVENSKEGA VODARJA, ki ga bo Društvo vodarjev Slovenije izdalo v 500 izvodih v novembru 1995.

Društvo vodarjev Slovenije je ustanovljeno (Dobrna, 11. 2. 1994)

In memoriam

Jože Perčič

Umrl je naš dragi prijatelj - Jože Perčič. Največji vodar med slovenskimi bohemi in najizrazitejši bohem med slovenskimi vodarji.
Slišim, kot bi bilo včeraj, žlahtne besede mlajše vodarke, izrečene v Jožetu tako dragih kozjanskih Zdolah, kjer si je osnoval svoj drugi svet, nek zimski večer pred štirimi leti, ko se je v družbi prijateljev poslavljal od vodarskega stanu, navzven prešerno radoživ kot njegov neponovljivi profesor Perziš, akademik Perzanšje ali doktor Perzišenko, v sebi pa zagrenjen preprosti, več grajani kot hvaljeni slovenski vodar. Slišim, kot bi bilo včeraj:

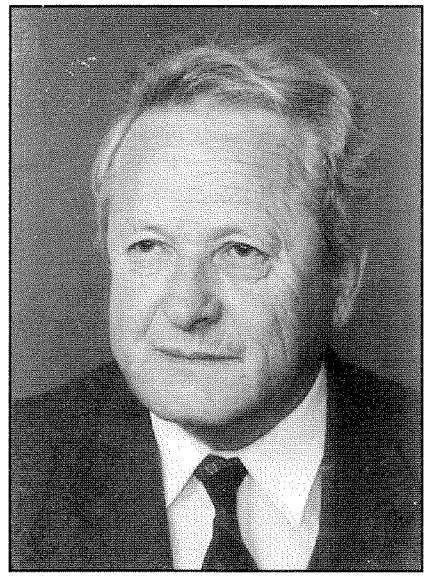

Prišel je z ujmo, z ujmo gre od nas.
Vmes pa skoraj štirideset let
življenja dela, truda in skrbi
pa tudi mnogo srečnih in veselih dni.

Savinje, Sotle pesmi pisal,
rekam meril globočine, varoval bregove,
z očmi priprtimi poplete risal,
usmerjal tok, gradil jezove.

Šele odrasli smo ga doumeli,
da v skicah teh je nekaj več,
da le s posluhom za lepoto
lahko z naravo križaš meč.

Z lepoto in naravo v dialogu;
slikar z očesom, v duši pa poet.

Štirideset let ob vodah in z vodami Savinje in Sotle. Najprej vodna uprava, pa vodna skupnost, nazadnje vodnogospodarsko podjetje. (Že upokojen je tudi Jože zaprepaščen strmel, kako nekoč žlahtna, svetla vodarska zvezda nerazumno ugaša na slovenskem nebu).
Če kdo, je bil Jože pravi homo natus. Vse v njem je bilo dano: stih, slika, pesem, dovtip - vse. In s temi žlahtninami tudi - ljubezen do vode.
Lepo je - imeti vodo rad. Še posebno lepo je bilo to, predno so prišli odurni stroji in nemarne vsakršne odplake. Ne da bi razmišljali o nekakšni po vsej sili sonaravnosti, so savinjski in sotelski vodarji - tudi po Jožetovi risbi in besedi - med splašenimi ribami v hladnih tolmunih z vrbovino in starovečnimi kamnitimi kaštami zapirali jutrišnjim hudournim vodam pot čez dragoceno rodovitno kmečko prst.
Pa so prišli oblaki in prinesli hudourne vode. To so bile dolge, neprespane noči, ko je glavni rečni nadzornik Jože strmel v razbesnelo reko, v strahu pred negotovim jutrom, morda tudi pred človeškimi žrtvami.
Ne enkrat je podivjana voda razrušila in odnesla vse, kar je Jože tako tenkočutno zasnoval in njegovi vodarji tako vestno opravili. Nazadnje tik predno se je z vodarstvom razšel. Strašna Savinja je preplavila tudi Jožetov slikarski atelje in uničila izbor njegovih najboljših, za jubilejno razstavo pripravljenih slik. Kako nehvaležna je lahko tudi narava! Da pa je v tem pogledu človek njen najizrazitejši predstavnik, je pogosto doživljal žal tudi Jože. Kako bi sicer kot pesnik "Juškin" zaihtel:

Pri odprtem oknu
ob svitu svetlih zvezd slonim
in premišljujem ....
Le srca svojega udarca čujem,
ki bije mi težko.
Oh, prenapolnjeno srce,
premajhno si, da bi se v tebi skrila
ljubezni moč, trpljenja grenka sila!

✦ ✦ ✦

Hudourne vode so odtekle. Vodarji hite upostošeni reki na pomoč. Spet je posijalo sonce. V dolino se vrača življenje. Z reke se sliši pesmica, skorajda ponarodela. Pesmica - preprosta in mila, kot je bil preprost in mil tudi njen pesnik Jože Perčič:
Savinjska dolina, domači moj kraj,
najlepša dežela, kar pomnim jih kdaj ....

(*Bela Bukvič*
na celjskem pokopališču, dne 18. 1. 1995)

2

I. DAN SLOVENSKIH VODARJEV

Prispevek za kroniko DVS

I. dan slovenskih vodarjev je bil dne 3.6.1994 na Celjskem, 40 let po katastrofalni povodnji, ki je v noči s 4. na 5. junij 1954 najbolj prizadela mesto Celje in njegovo širšo okolico.

Prireditev je organiziralo Društvo vodarjev Slovenije ob sodelovanju Ministrstva za okolje in prostor. Za izvedbo I. dneva slovenskih vodarjev je bil na 3. seji Foruma DVS imenovan poseben pripravljalni oz. organizacijski odbor s predsednikom Mitjo Bricljem in odgovornim organizatorjem Belo Bukvičem.

Lična natisnjena vabila so bila razposlana na 467 naslovov. Poleg članov (324) so bili povabljeni poslanci Državnega zbora in Državnega sveta ter predstavniki občin s celjskega območja, nekateri poslanci celjske občinske skupščine, predstavniki Ministrstva za okolje in prostor, nekatere celjske institucije, "stari vodarji" in "sedma sila".

Po konferenci v celjskem Narodnem domu je bil skupen ogled celjske regulirane Savinje, nato pa vodarski piknik ob Slivniškem jezeru.

Konferenca je potekala po programu, kot je bil napovedan z vabilom. Predvideni svečani govornik minister dr. Pavel Gantar se prireditve žal ni mogel udeležiti, ker je bil na službenem potovanju v inozemstvu. Namesto dr. Gantarja je konferenco nagovoril mag. Mitja Bricelj, direktor Republiške direkcije za varstvo okolja in urejanje voda. Izostanek je opravičil tudi poslanec celjske občinske skupščine Janez Lampret.

Moderator na konferenci je bil Bela Bukvič. Prolog prireditve je bil solistični klavirski nastop učenke Glasbene šole Celje Vesne Nagličeve. Odigrala je Pesem tišine Vitezslava Novaka. Sledila je pesem Zeleni jambor Kajetana Koviča. Recitirala je članica DVS Alenka Klincov. Ta je z recitacijo pesmi Prošnja za dež Marka Kravosa nastopila tudi ob koncu konference.

Udeležba na I. dnevu je bila takale:

člani DVS -	Ljubljana	30
	Maribor	25
	Celje	29
	Kranj	3
	Nova Gorica	4
	Koper	6
	Novo mesto	4
	Murska Sobota	7
člani DVS	skupaj	108
drugi vabljeni -		43
vsi skupaj		151

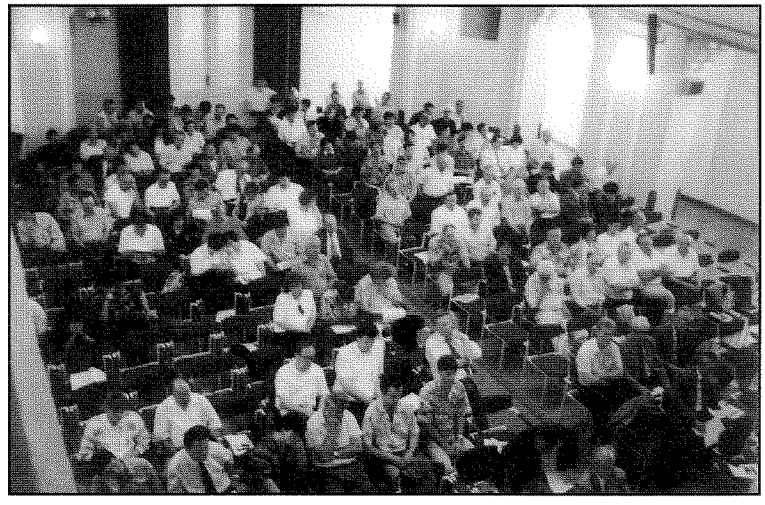

I. dan slovenskih vodarjev (Celje, 3. 6. 1994)

Prireditve v Narodnem domu sta se med drugimi udeležila član Državnega sveta dr. Jože Zupančič in celjski župan Anton Rojec. Ta ter predstavnika občine Laško Jure Križnik in Krajevne skupnosti Vitanje Jože Jakop so I. dan slovenskih vodarjev na konferenci posebej pozdravili.
Vsi referati in nagovori so objavljeni v tem zborniku. Referata mag. M. Briclja in dr. M. Rismala sta zapisana z magnetofonskih posnetkov.
Piknika se je udeležilo 131 (pretežno) članov. Piknik so pripravili prijatelji vodarjev iz podjetja Ribištvo-turizem-gostinstvo Tratna. Igral je ansambel Francija Salobirja z Dobjega, pravtako dobrega prijatelja celjskih vodarjev.

Ni dvoma, I. dan slovenskih vodarjev je bil uspešna prireditev, lepa vzpodbuda za vse nadaljnje dneve slovenskih vodarjev. Za to imajo zasluge tudi Ministrstvo za okolje in prostor, Podjetje za urejanje voda Celje, NIVO Celje, Muzej novejše zgodovine Celje in Pivovarna Laško. Vsem se še enkrat najlepše zahvaljujemo.
V medijskem pogledu je bil I. dan slovenskih vodarjev kar odmeven. Dan je bil nekaj dni prej najavljen v skoraj vseh časopisih, po Radiu Slovenija in Radiu Celje. Pri slednjem je imel Bela Bukvič dvakrat razgovor v živo z novinarjem Tonetom Vrablom. Tudi o sami prireditvi so poročali domala vsi časopisi pa tudi R Slovenija in R Celje. Poročilo o konferenci je prinesel tudi 3. Dnevnik TV Slovenija na dan prireditve 3.6.1994 (novinar Janko Šopar). Matija Marinček in Bela Bukvič sta imela naslednji dan, v soboto dne 4.6.1994 polurni razgovor v živo na Radiu Celje (novinar Tone Vrabl).

Ob I. dnevu slovenskih vodarjev (pred celjskim Narodnim domom)

Kajetan Kovič
Zeleni jambor

Drevo je dolgo čakalo deževja.
Iz suhih tal ni znalo zeleneti
k ljubezni vetra in iz vročih ust
ni moglo zemlji hvale peti.
Dve rogovili je sklenilo v prošnjo
za kapljo vode. Za požirek rose
in za prgišče gostega dežja
bi padle na kolena bose
ranjene korenine.
Za drobno, za otroško pest dežja.

Drevo je dolgo čakalo deževja.
Zdaj je kot jambor na zeleni ladji.

Z izrednim zadovoljstvom smo sprejeli odločitev gospoda ministra dr. Pavla Gantarja, da prevzema dolžnost in vlogo svečanega govornika na I. Dnevu slovenskih vodarjev. Ta njegova odločitev je bila za nas izredno prijetno presenečenje glede na to, da je prejšnji gospod minister izkazoval prav negativen odnos do slovenskega vodarstva in vodarjev nasploh.
Ob tej odločitvi dr. Gantarja smo nekako videli, da se izpolnjuje želja nas vseh, ki jo je lepo izpričal v svojem opravičilnem pismu, da danes ne more biti med nami, celjski občinski poslanec in prej poslanec Državnega zbora gospod Janez Lampret:
"Želim vam, da konferenca povrne vodarjem tisto mesto v slovenskem prostoru, kot si ga glede na pomembnost zasluži. Ob srečanju vam želim vse najboljše."
Žal je moral dr. Gantar odpotovati v inozemstvo. Poslal nam je pismo, kjer pravi:
"Zaradi nepredvidenih službenih obveznosti v inozemstvu se konference ob slavnosti ne morem udeležiti kljub obljubi in želji, da bom prevzel funkcijo svečanega govornika. Želim vam obilo uspehov na konferenci."

Mitja Starec, dipl. ing.

Ob I. dnevu slovenskih vodarjev

Ker je bil v zadnjem času pritisk, ki je hotel slovensko vodno gospodarstvo kot panogo in stroko izriniti iz prostora, premočan, je med vodarji Slovenije vzklika ideja o organizirani afirmaciji in promociji našega poslanstva preko Društva vodarjev Slovenije. Od ideje do realizacije je preteklo le malo časa in 11.februarja 1994 je bil na Dobrni ustanovni plenum vodarjev Slovenije, katerega osnovno poslanstvo je zaustavitev stagnacije, nato pa vzpodbujanje in spremljanje razvoja sodobnega vodnega gospodarstva in vodarstva v R Sloveniji.
Ker je Slovenija podpisnica Evropske konvencije o priznanju pravne osebnosti mednarodnih nevladnih organizacij, pričakujemo od države, še posebej pa od Ministrstva za okolje in prostor, pozitiven in konstruktiven dialog s skupnim ciljem afirmacije vodarstva.
Eden izmed ciljev temeljnega programa Društva vodarjev Slovenije, povezan z afirmacijo vodarstva, je uvedba "dneva slovenskih vodarjev" kot dneva, ko naj bi slovenski vodarji dostojno zaznamovali obletnice izjemnih dogodkov v slovenskem prostoru, povezanih z vodo. Na ta dan, ki pa datumsko ne bi bil opredeljen, naj bi se enkrat letno srečali slovenski vodarji, zdaj na tem, drugič spet na drugem vodnem območju, pač glede na trenutne aktualnosti.
Ni naključje, da je v Celju sedež Društva vodarjev Slovenije, in da je prvi dan slovenskih vodarjev organiziran v Celju. Mesto ob Savinji je zaznamovano z dvema vodnima ujmama v zadnjih 40-ih letih; z vodno ujmo, ki je prizadela Savinjsko dolino v noči s 4. na 5.junij 1954, in vodno ujmo 1.novembra 1990. Ker bo ob dogodkih leta 1954 in leta 1990 danes še govora, naj poudarim, da sta obe ujmi poleg izredno velike materialne škode povzročili tudi človeške žrtve, ki so še danes opozorilo za vso slovensko javnost, da se take ali pa še hujše vodne ujme lahko kadar koli spet pojavijo, in kako neobhodna in zato resna in trajna mora biti skrb za naše vodovodje.
Vodarji se zavedamo, da škodljivega delovanja voda v Sloveniji ni možno v celoti preprečiti. Možno pa je z optimacijo načrtovanja razvoja in s celovitim poznavanjem razmer v naravi posledice takšnih vodnih ujm minimizirati. Važna je preventiva, ne kurativa.
Voda pokriva 70% našega planeta, na ostalem delu pa nima nič manj pomembno vlogo. Zato praktično ni oblike življenja ali gospodarske dejavnosti brez nje.
Za vsako državo je voda del nacionalnega bogastva, dobrina posebnega pomena pod posebnim družbenim varstvom. Tudi v Sloveniji je tako. Slovenija se srečuje z mnogimi pojavnimi oblikami površinskih in podzemnih voda, ki so del slovenske specifike in dajejo Sloveniji komparativne prednosti v načrtovanju ekonomskega razvoja. Samo hidrografska mreža površinskih vodotokov je ocenjena na 26.600 km vodotokov, srednji letni pretok na državni meji pri izhodu iz R Slovenije pa znaša 1072 m^3/s.
Osnovne značilnosti vseh pojavnih oblik voda v Sloveniji generirajo osnovne probleme pri gospodarjenju z vodami. Ti problemi, ki so v preteklosti rezultirali predvsem na področju zaščite pred vodami, postajajo danes kot posledica industrializacije in urbanizacije vedno kompleksnejši in celovitejši.
Problematika ni več samo točkovna, temveč postaja vse bolj prostorska, kjer se neločljivo povezujeta količina in kvaliteta, kar zahteva celovitost pristopov in rešitev, za katere je odgovorno vodno gospodarstvo. Vodarstvu pripada vloga integralnega upravljalca z razpoložljivim vodnim bogastvom Slovenije.
Slovensko vodarstvo ima v vseh svojih zvrsteh bogato tradicijo, katere se vodarji mnogokrat premalo zavedamo. Tradicija upravljanja z vodami sega v čas 18. in 19. stoletja, organizirano hudourniško delo na Slovenskem pa bo praznovalo letos 110 obletnico.
Prehojena pot je dolga in težka, saj se je moralo vodarstvo oz. vodno gospodarstvo kot panoga stalno dokazovati. V bitki med razvojem in ohranjanjem se je vodno gospodarstvo mnogokrat znašlo na zatožni klopi, velikokrat neupravičeno. Vodarji se zavedamo, da je življenski prostor enoten - povezan sistem, ki zahteva prostorsko, vsebinsko in časovno usklajene rešitve. Zavedamo se, da moramo sebi in zanamcem ohraniti in plemenititi to, kar so nam narava in predniki podarili, hkrati pa zagotavljati, kar razvoj od nas zahteva.
Žal pa so bila v preteklosti mnogokrat vodarska stališča po potrebi rednega in kontinuiranega vzdrževanja obstoječih razmer in zagotavljanju potrebnih sredstev premalo upoštevana. Običajno so se sredstva našla za odpravljanje posledic, ne pa vzroka poplav. Tudi po vodni ujmi leta 1990, ki ni prizadela samo Savinske doline, so se našla sredstva za sanacijo vodnogospodarskih objektov in naprav. V letih 1991 - 1993 je bilo narejeno veliko, največ seveda tam, kjer je bila škoda največja. Sanirano in obnovljeno je bilo okoli 170 objektov in naprav oz. odsekov vodotokov, največ v porečju Savinje, in to 44. Vrednost dosedaj upravljenega dela znaša skoraj 40 mio dolarjev, pri čemer so bila sredstva v višini 17 mio dolarjev zagotovljena tudi z mednarodnim kreditom. V sanacijo se je vključila tudi svetovna banka. Procesi v urejanju in vzdrževanju vodotokov so dolgotrajni in kontinuirani. Enako velja tudi za sanacijske posege. Ko smo vodarji pričakovali, da se bo dobro zastavljeno delo nadaljevalo, pa postajajo sredstva vedno bolj vprašljiva. Tako je v letošnjem proračunu za izvajanje in dokončanje sanacijskih ukrepov na razpolago komaj 10% sredstev od sredstev, ki jih je glede na izdelan program za sancijo škod po poplavah novembra 1990 pričakovala Republiška direkcija za varstvo okolja in urejenja voda.
To se vklaplja v splošen trend znižanja deleža sredstev vodnega gospodarstva v družbenem proizvodu Slovenije. V obdobju 1976 - 1980 je delež sredstev vodnega gospodarstva naraščal od 0,32% do 0,49% in svoj vrh dosegel leta 1986 z 0,97%. V letih 1991, 1992 in 1993 pa imamo enormno znižanje deleža sredstev vodnega gospodarstva v DP, saj so se vrednosti spustile pod 0,10% DP. To je popolnoma nenormalno, še posebej če primerjamo deleže DP, ki ga namenja-

jo vodnemu gospodarstvu v drugih evropskih državah. Evropski trend je sonaravno urejanje voda, približevanje vode človeku, integralno gospodarjenje z vodami. To pa seveda zahteva ustrezna denarna sredstva.
S sredstvi, ki so na razpolago vodnemu gospodarstvu, lahko o takšnem celovitem pristopu samo sanjamo, saj proračunsko dodeljena sredstva ne zagotavljajo več niti rednega vzdrževanja, da ne govorimo o investicijah, ki so vezane na vodni režim, urejanje voda in gospodarjenje z vodami. Večnamenski, za okolje sprejemljivi in skrbno načrtovani zadrževalniki so del evropske strategije na področju gospodarjenja z vodami, brez katerih tudi v Sloveniji ne bomo dosegli optimalnih vodnogospodarskih rešitev. Žal za njihovo izgradnjo ni denarja.
Izhajajoč iz potreb R Slovenije po vodi in spoznanja o ranljivosti vodnega bogastva smo si vodarji na področju celovitega gospodarjenja z vodami zastavili naslednje osnovne cilje:
- zaustavitev degradacije vodnega bogastva
- ohranjanje in bogatenje vodnega prostora
- količinsko in kakovostno izboljšanje vodne bilance
- urejen vodni režim
- celovito gospodarjenje z vodami

ki predstavljajo dolgoročno osnovo drugih, za Slovenijo prav tako pomembnih ciljev:
- zmanjšanje odvisnosti od tujine v oskrbi s hrano in energijo
- zmanjšanje občutljivosti nacionalnega prostora za ekstremne naravne pojave
- racionalna raba vode
- uveljavitev na področju turizma

Za uresničevanje teh ciljev pa so med drugimi potrebni naslednji ukrepi in dejavnosti:
- uveljavitev vode kot surovine z ekonomsko ceno
- uveljavitev vode kot omejitvenega dejavnika razvoja
- zaostritev pogojev rabe vode v tehnološke namene in izpuščanja odplak
- pravna zaščita vodnih virov in njihovo bogatenje zaradi zagotavljanja dolgoročnih potreb po pitni in tehnološki vodi
- zakonsko zavarovanje redkih pojavnih oblik vode kot naravne dediščine
- ocenjevanje ranljivosti vodnega prostora pri raznovrstni rabi vode
- spodbujanje ukrepov aktivnega in pasivnega zadrževanja vode
- zaščita kmetijskih zemljišč pred erozijskim spiranjem in uravnavanje talne vlage za optimalno kmetijsko proizvodnjo
- celostno multidisciplinarno gospodarjenje z vodami

kar vse bo uveljavilo vodno gospodarstvo kot stroko in dejavnost, ki bo obvladovala celoten krogotok vode in tako skrbela za ohranitev občutljivega naravnega ravnovesja v povodjih, s tem obvladovala škodljivost delovanja voda ter hkrati zagotavljala smotrno rabo in varstvo vode kot naravnega vira.

Vse navedene cilje in usmeritve ne bo možno realizirati brez dorečene organiziranosti znotraj vodnega gospodarstva tako na strani izvajalcev, kakor na strani uprave.
Potrebno bo opredeliti posamezna področja delovanja, še posebej opravila javne vodnogospodarske službe, saj je prav opredelitev nalog in funkcije javne vodnogospodarske službe osnova za dosego konsenza pri postavitvi bodoče organiziranosti vodnega gospodarstva v Sloveniji. Želimo si, da bi se podrobno upredelila vloga vsakega posameznega subjekta, določil njegov delokrog in medsebojna povezava po vertikalni in horizontalni smeri. Prepričani smo, da bi k razrešitvi nastalih organizacijskih vprašanj veliko pripomogel tudi državni sekretar za vode (bolje gospodarjenje z vodami), saj slovensko vodarstvo glede na nacionalni pomen gospodarjenja z vodami takšno mesto vsekakor potrebuje.
Slovenski vodarji se ta trenutek nehajo sredi prizadevanj, da bi tudi na področju znanosti, na področju raziskovalne dejavnosti pridobili raziskavam, vezanih na vodo in vodno okolje, svoje lastno raziskovalno polje, svoj lasten ciljni raziskovalni program. Združitev strokovnega znanja znotraj samostojnega ciljnega raziskovalnega programa VODA bo omogočala večjo kompleksnost pri urejanju in gospodarjenju z vodami. To je pogoj za uspešno doseganje nacionalnih ciljev na področju voda. Raziskovalno delo na področju kakovosti voda ne bi smelo potekati paralelno s količinskim urejanjem voda, temveč le kot nedeljiva celota. Tu pričakujemo ustrezno podporo Ministrstva za okolje in prostor, za katerega smatramo, da mora prevzeti aktivnejšo vlogo pri pripravi in izvajanju raziskovalnih nalog na področju voda.

Naj svoj govor zaključim z besedami, ki jih je v svojem univerzitetnem učbeniku z naslovom "Urejanje prostora in varstvo okolja" zapisal prof. dr. Andrej Pogačnik: Voda je danes cenjena in zamenljiva omejena naravna dobrina ter eden od temeljev za regionalni razvoj.

mag. Mitja Bricelj,
direktor Republiške uprave
za varstvo okolja in urejanje prostora

Nagovor v imenu Ministrstva za okolje in prostor

Dovolite mi nekaj besed v imenu Ministrstva za okolje in prostor oz. Republiške uprave za varstvo okolja in urejanje prostora. Želel bi opozoriti, da je današnjemu srečanju Ministrstvo botrovalo vsaj verbalno, pa tudi organizacijsko v finančnem smislu. S tem je dokazalo svojo pripadnost prej povedanim mislim. Ministrstvo se zaveda vse resnosti in pomena vodarstva.

Dovolite mi, da vam povem, kako si jaz razlagam to dejstvo, da danes tukaj stojim ob I. dnevu slovenskih vodarjev. Živimo v Sloveniji, majhnem, a neizmerno pestrem koščku ozemlja na obrobju Alp. To vzhodno obrobje Alp je pokrajina, kjer pade največ padavin v vsem tem največjem gorskem masivu Evrope. Gre skratka za pokrajino, ki so jo intezivno izoblikovale in zaznamovale vode. Od Triglavskega ledenika, hudourniških grap, od Bače pa do Tamarja, Gorjancev in Goričkega. Od sečoveljskih solin, klifov Mediterana do kraških izvirov in od izvirov Soče, Save, Savinje, Drave do mrtvic panonske Mure.

Človek se je skozi čas v vsej Sloveniji na različne načine prilagajal vsej usodni zaznamovanosti v dobrem in slabem. Gre za vodo, ki daje in jemlje. Vodo, ki je naučila Slovenca modrosti živeti z njo, spoštovati njene naravne zakonitosti in pojavnosti ter jih umno izkoriščati in uporabljati. Vsega tega se je tukajšnji človek učil že od nekdaj. Če ga ni upošteval, je bilo maščevanje kruto. Celje je to občutilo.

Ob prilagojenosti poplavnim površinam in hudourniškim žariščem zgovorno priča tudi že iz vesolja dan poselitveni vzorec Slovenije, ki pa se je zadnjega pol stoletja bistveno spremenil. Urbanizacija se je predvidoma širila v poplavne površine, žal z bolj ali manj uslišanimi vodnogospodarskimi mnenji - priporočili, upoštevanimi, često spregledanimi. Mislim, da se je prav zaradi določenosti Slovenije razvila bogata tradicija, ki se je ne gre sramovati. Čestokrat premalo vemo o njej, jo zatajujemo ali pa se je sploh ne spomnimo. Gre za fenomene, ki so jih tujci poimenovali "Slovenske piramide", tesno povezane z vodo. Gre za klavže, ki so nastajale že v 16. stoletju izključno na slovenskem ozemlju, takrat pač še ne v Sloveniji. Gre za strokovnjake, ki so zrasli na naših tleh, in kateri so zaznamovali svoje obdobje tudi z ukrepi v korist vodnega režima. Spomnimo se samo Reslja in pogozdovanja Krasa. Govorimo lahko o tisočih vodnih obratih, ki so zrasli na filigranski strukturi Slovenije in njenih kapilarnih tokovih. Mnogi od njih so bili prava tehnična mojstrovina prilagodljivosti hudourniškemu značaju slovenskih voda. Naj omenimo samo mline - vitlavce ali katerekoli druge podobne rešitve na tleh Slovenije.

Lahko govorimo tudi o mnogih tehničnih terminih, ki so prišli v vodarsko rabo onstran meje, v Sloveniji pa so žal izginili. "Krainer Waende" uporabljajo danes na Koroškem in drugod po Avstriji. Odkod je v tem primeru doma znanje in tehnična rešitev, je nesporno. Tradicija, ki je zaznamovala naše življenje, terja dostojno nasledstvo in nadgradnjo. Za to gre. Verjamem, da Društvo vodarjev Slovenije to poslanstvo sprejema nase. Zato tudi toliko topleje pozdravljam to srečanje.

Gre za obuditev in smiselno dopolnitev obstoječih spoznanj z novimi, ki so v tej majhni Sloveniji še kako potrebna. Gre za tako urejanje voda, ki je vredno slovenskega prostora. Mislim, da je že preseženo spoznanje "nič ali beton". Ta dilema je morda zaznamovala marsikoga od vas, vendar pa je dobila svojo nadgradnjo z načinom, ki je dopusten in v prid okolju. Izkazalo se je tudi pri nas, v tujini pa že prej, da so taki objekti ne le ekonomsko sprejemljivi, temveč tudi turistično atraktivni. Sčasoma lahko postanejo identiteta kraja oz. Slovenije. Take objekte si Slovenija zasluži. Na podlagi naštetih dejstev pa tudi posegov v bližnji preteklosti - mislim, da jih je kar nekaj - si slovensko vodarstvo zasluži priznanje. Pri snovanju nadaljnjih objektov je treba te upoštevati in z vso odgovornostjo potem stati za tem, kaj taki objekti pomenijo in kaj je njihova funkcija.

Še skok v stran. O že nakazani tezi, da voda daje in jemlje, in o sprenevedanju njenih uporabnikov, nas vseh. Ugotavljamo, da je voda v tem hipu lahko najbolj osovražen element, že v naslednjem pa najbolj zaželjen. Mislim na poplavo in sušo. Bliža se poletje, z njim pa problemi namakanja in vodooskrbe. Ta palica z dvema koncema terja še toliko bolj pretehtano ravnanje in kompleksno vrednotenje v slovenskem prostoru. Stroka, ki je doma na obeh fakultetah pa tudi v podjetjih in sedaj tudi v vašem društvu, ima pred seboj veliko nalogo - argumentirano zahtevati posege v prostor, ki so pretehtani. To je stvar, ki jo stroka mora dokazati skeptični javnosti. Skepso v javnost pa je zanesel zeleni naravovarstveni ali tudi kak drugi val. Te pojave lahko označimo z ribiško histerijo, ornitološko ali kako drugo histerijo, vendar pa sem globoko prepričan, da je možen konsenz vseh zainteresiranih, ki do vode čutijo nekaj več: z gradbenimi posegi, ki so že z upoštevanjem teh determinant pokazali, da so izvedljivi, in da na koncu lahko pomenijo popestritev krajine poleg njenih varovalnih funkcij. Mislim, da postaja spisek že zgrajenih objektov, kjer je upoštevana ta komponenta, iz dneva v dan daljši. V tem se kaže rešitev in vedrejše nebo.

Besedo bi rad še povedal o zadevi, ki je tudi že bila danes omenjena, o upravni krepitvi. Saj veste, da je prišlo do oblikovanja novega principa pri podeljevanju vodnih pravic. V mesecu aprilu je bil objavljen prvi koncesijski akt za energetsko rabo spodnje Save. Gre za novo in javno obliko oddaje vodnih pravic zainteresiranim. To so tisti, ki sprejmejo ponujeno naravno dobrino preko javnega natečaja pod najugodnejšimi pogoji. Ti pa so skrbno in premišljeno definirani pogoji vodarjev za poseg v javno dobrino. Ti pogoji se potem potrdijo z medsebojno pogodbo koristnika voda in tistega, ki vodo oddaja, v tem primeru države. V tem trenutku nastopa tisti temeljni in morda odločilni in edini pogoj, ki ga je treba iz te stroke definirati. Tu je tista odgovornost, ki bo v prihodnje krojila pogoje na slovenskih vodah.

Gre za vode in obvodni svet. Za težave z definiranjem le-tega in v zvezi z drugimi vprašanji veste dovolj. Jaz vas opozarjam le na temeljni preokret, ki mu danes vendarle sledijo tudi na posegih, ki si sledijo z bliskovito naglico v tem našem prostoru, od avtocest do energetske rabe. Tudi pri avtocestah se izpolnjujejo pogoji vodarske stroke, kar v preteklosti ni bilo moč tako lahko doseči. Skratka, poteza je na stroki in njeni organiziranosti. Tudi vaš današnji zbor dokazuje, da vodarstvo resnično stopa na plan.
Povem naj samo še to, da je treba poleg te vloge, ki je pred slovenskimi vodarji, v vsej kompleksni luči presojati t.i. celostni sistem vodnega gospodarstva. Upam, da je izrečena misel iskrena. Če je, je pot slovenskih vodarjev odprta na stežaj.

Želim vse najboljše delovanju vašega društva in čim tesnejšega sodelovanja. Hvala lepa.

Mag. Mitja Bricelj je vodarje nagovoril v imenu Ministrstva za okolje in prostor

Anton Rojec
predsednik Skupščine občine Celje

Pozdrav Celja

Dame in gospodje, gospod predsednik, spoštovani vodarji!
Mesto Celje je med slovenskimi mesti verjetno najbolj usodno povezano z vodo, in to na žalost v negativnem smislu. Ono je bilo soočeno z vodo v katastrofalnih poplavah v letu 1954, ko je voda vzela življenje 22 našim občanom, ter v letu 1990, ko je ta ista voda povzročila katastrofalne škode, vendar je bila v pogledu človeških žrtev milejša. Izgubili smo le enega občana. Hkrati pa je ta ista voda v tem celjskem prostoru ustvarjala tudi bogato življenje in ustvarjala bogato kulturo skozi tisočletja. In ravno temu elementu, ki je tudi bil uporabljen v življenjske svrhe, se ima naš prostor zahvaliti za vse tisto, kar je v slovenskem prostoru v kulturnem in civilizacijskem smislu tudi prispeval.
Mesto Celje, soočeno z vodo in njenim problemom, je vedno našlo primeren odgovor. Mesto Celje je po katastrofalni poplavi v letu 1954 to vodo ukrotilo, ampak stvari še vedno niso dognane in dograjene sistemsko. Soglašam z vsemi tistimi, ki kot stroka stojite na stališču, da je treba v slovenskem prostoru čim več vode zadržati in odvajati naprej samo toliko, kolikor je sami ne potrebujemo.
Tu je na potezi tudi slovenska oblast, da te vaše projekte podpre in realizira, da bo voda kot naše naravno bogastvo v slovenskem prostoru čim smotrneje izkoriščena. Vi vodarji, ki ste nosilci te naloge, ste dolžni z vodo tako gospodariti, da bo res pomenila osnovni vir našega slovenskega, boljšega in bolj bogatega življenja in preživetja.
Vsem vam želim v našem mestu Celju, ki ga imenujemo knežje mesto, iskreno dobrodošlico. Želim vas pozdraviti v imenu naših meščanov in v svojem lastnem imenu. Današnji konferenci želim pri njenem delu mnogo uspeha, vam vsem pa danes in v naslednjih dneh veliko prijetnih ur in obilo zadovoljstva. Hvala.

Jure Križnik, ing.,
podpredsednik IS Skupščine občine Laško

Pozdrav iz Laškega

Občina Laško v izmeri 250 km2 in s približno 19.300 prebivalci leži v porečju Save in Savinje ter njunih pritokov. Večji del občine leži v spodnjem toku Savinje pred izlivom v Savo. Večja naselja Laško, Rimske Toplice in Radeče ležijo v ravninskem delu ob vodotokih ter so tako vse bolj izpostavljena delovanju rek in njihovih pritokov. Razvoj teh krajev so pogojevali poleg cest in železnice tudi vodotoki, v glavnem Savinja in Sava.
Kljub nenehnemu spremljanju stanja voda in ukrepom varovanja se poplavna varnost zlasti Laškega ne izboljšuje. Neugodne meteorološke razmere v zadnjem času tudi povečujejo pogostost poplav. Zaradi konfiguracije terena so skoraj vsi vodotoki v Sloveniji bolj ali manj hudourniški. Varovanje pred škodljivim delovanjem pa ni na posebno visokem nivoju. Izmed vseh vodotokov v Sloveniji pa Savinja v času visokih voda povzroči največ škode. Na območju Savinje pa je Laško zaradi lege v tem prostoru najbolj ogroženo.
Uvodoma mag. Matija Marinček ugotavlja v elaboratu "Matematični model gibanja visokih vod Savinje; Laško - izliv v Savo" v okviru načrtovanja HE Vrhovo, ki je bil izdelan pri Univerzi v Ljubljani, naslednje:
Laško je eno od poplav najbolj ogroženih občinskih središč. Zaradi utesnjenosti doline je precejšnji del urbanih površin ob samih bregovih Savinje. Poplavna varnost Laškega se kljub nekaterim posegom v preteklem obdobju ne izboljšuje. Vzrok so delno gorvodne ureditve v Celju, Spodnji Savinjski dolini, zaradi česar se je pospešil odtok s teh območij. Vse to dokazujejo poplave v zadnjem času, predvsem pa poplava leta 1990, saj je urbanizacija gorvodno Laškega, predvsem pospešen razvoj Celja in vseh naselij v Savinjski in Šaleški dolini povečala poplavnost v Laškem. Poleg vse te poplavne ogroženosti pa so v občini Laško v letu 1980 doživeli katastrofalno povodenj v dolini Lahomnice. Vso škodo podivjanega potoka smo uspešno sanirali z delom krajanov in ob pomoči države, ostaja nam pa še vedno del neurejenega potoka in sanacija plazu v Tevčah, enega največjih plazov v Sloveniji. Sanacijo uspešno izvajamo s sredstvi solidarnosti, ki pa ne zadoščajo za dokončanje del na plazu, na katerem živi okrog 310 ljudi. Odprt problem ostaja dokončna ureditev Lahomnice, pri čemer pa verjamemo obljubi pristojnega ministrstva, da bo poskrbelo za sanacijo, kar je tudi eden izmed pogojev za ureditev plazu.
Ukrepi zmanjšanja poplavnosti Laškega so bili obdelani v modelnem preizkusu, ki pa je dokazal, da urejanje Savinje dolvodno Laškega v Laškem le delno izboljšuje varnost pred visokimi vodami, a je kljub vsemu nujno za večjo poplavno varnost. Potrebni ukrepi zaščite Laškega so ureditev Savinje med Laškim in Rimskimi Toplicami, ureditev marijagraškega ovinka Savinje in ureditev Savinje gorvodno Zdravilišča Laško. Rešitve nad Laškim pa so predvsem odvisne od ustrezne vloge države, načrtovanja in izvajanja potrebnih ukrepov rekultivacije zgornjega povodja Savinje. Država mora prevzeti odgovornost za usklajen razvoj v vsem prostoru. Kakršnokoli prepuščanje iniciative novim lokalnim skupnostim bi na tem področju prineslo le dodatno zmedo.
Razvoj občine Laško je tako tesno povezan z razreševanjem vodnogospodarske problematike. Vodnogospodarski ukrepi po našem mnenju ne smejo biti namenjeni le odpravi možnega škodnega delovanja voda, ampak morajo ustvarjati pogoje za nadaljnji gospodarski razvoj.
Naj pri tem omenim naše načrte za razvoj turizma na levem bregu Savinje v Laškem. Na prostoru v Jagočah načrtujemo izgradnjo bazenskega kompleksa in hotela, namenjenega gostom, željnim rekreacije, kulture, zabave, predvsem pa ugodnega počutja, kar vse zagotavlja prijetno in dolgo življenje. Turistični center naj bi imel obeležje zdravilišča na Savinji s krajinsko in programsko vključitvijo reke Savinje. Potrebne vodnogospodarske ureditve na Savinji dolvodno Laškega lahko zagotovijo material za potrebna nasipavanja za gospodarsko ureditev Savinje in ob zdraviliškem kompleksu.
Podobno je z ureditvijo prodnih jam ob gradnji HE Vrhovo.
V Laškem torej menimo, da je vodotok eden najpomembnejših elementov v prostoru, ki ga ne smemo obravnavati izolirano, ampak celovito v povezavi z drugimi elementi v njegovem prostorskem in gospodarskem pomenu. Vsaka infrastruktura, vsaka investicija v infrastrukturo mora imeti vsaj posredno tudi gospodarski učinek, ki se kaže v izboljšanju pogojev, v večjem družbenem proizvodu določenega okolja in države. Še boljše pa je, če je ta gospodarski vpliv čimbolj neposreden kot urejanje prostora za konkretne gospodarske naložbe. Na tak način bomo najbolje investirali sredstva davkoplačevalcev, vodotoka - naše lepe Savinje pa si ne bomo preuredili, ampak urejenega vključili v svoj bivalni prostor.

Človek, kolikor je od vekomaj vodo potreboval in iskal njeno neposredno navzočnost, toliko se je je bal. Njene strašne rušilne in uničujoče moči. Predvsem z vodo si je človek udomačil žival, z njeno pomočjo je vzgojil pšenico in riž, voda ga je reševala pred sovražnikom, ona ga je popeljala v širni svet. Vodina moč in njena tenka glava sta človeka pripeljali do spoznanja o neizmernih koristih, ki mu jih voda lahko daje, in prav tako o neizmernih škodah, ki mu jih lahko povzroča, če je je premalo ali preveč, če ni primerne kakovosti, če je na nepravem mestu ali ob nepravem času.

Jože Jakop,
predsednik Sveta krajevne skupnosti Vitanje

Pozdrav iz Vitanja

Dovolite, da vas pozdravim v imenu kraja Vitanja. Opozoril bi na naslednji problem. Celje se napaja s pitno vodo tudi iz Vitanja, od koder dobiva več kot polovico vse potrebne vode. Ta voda je najkvalitetnejša. Za pitno vodo je odvzet tudi del Hudinje. Posledice tega odvzema pa predstavljajo za nas pravo ekološko katastrofo, saj je bila lani in predlani struga Hudinje skozi Vitanje povsem suha. Po njej je tekla takorekoč prava gnojnica. Vsa naša prizadevanja skozi več let nazaj niso obrodila nikakršnih sadov. Naši apeli, ki smo jih naslavljali na mesto, ki mu pravijo knežje, da bi nam pomagali zgraditi čistilno napravo, so bili zaman. Zato s tega mesta ponovno apeliram na predstavnike knežjega mesta, naj nam vendarle priskočijo na pomoč. Sicer se bomo morali poslužiti takih ukrepov, ki Celju ne bodo v čast in korist.
Vodarjem, ki so nam zmeraj velikodušno pomagali, izrekam v imenu Vitanja iskreno zahvalo. Lahko si samo želimo, da bi se tako naše sodelovanje z vodarstvom tudi nadaljevalo.

Marko Kravos
Prošnja za dež

Kako brez kanca strahu pogledati proti nebeškim vrhovom,
kjer strašno visoko, kot vedno, gnezdi državna oblast.
Vedno zahteva od nas zahvalo za kruh in sijajne načrte,
pa vedno smo krivi pred njo zaradi rodovne vesti in časti.
Ljudem je pač trdo postlano. A nad oblaki milemu bogu
tudi ni lažje: kolikor pride še sploh v poštev, ga imajo
za značko, papirnat denar ali kruto orožje. Zato je zapregel
svoj voz in up, verni mu vranec, že dirja drugam po otrobe.
Le goli deževnik se veseli, ker novi red razporeja pravično
posmeh in stud med podložne, da niso tega deležne le gliste.
Kes in bes sta tako dovoljena vsem, kar je velika dobrina.
Če pa z vsem tem grmenjem ne bo ničkaj dežja - pravi deževnik,
se vedno lahko še zalezem v podzemlje in se okličem za črva.

I. dan slovenskih vodarjev (po konferenci na celjskem Savinjskem nabrežju)

Rado Planteu, dipl. ing.

Stoletja borbe s Savinjo

Sprostite se, zatisnite oči in si predstavljajte, da smo se vrnili stoletja nazaj. Obdaja nas prečudovita neokrnjena narava, obsijana z nenevarnimi sončnimi žarki, in žubureči potočki, med njimi tudi potoček, potok, reka Savinja, ali kako se ji je takrat reklo. No ta, ki izvira pod Okrešljem, se spušča preko slapa Rinka in igraje teče po soteski vse tja do širnega polja. Ha, tu si lahko izbira svoja pota. Enkrat levo, enkrat desno in nato v Panonsko morje. Ah ne, to je že odteklo. Zato ji je pot zopet začrtana v sotesko proti jugu, drugim vodam naproti. O kakšnih poplavah ni govora.
In že smo tam okoli leta 1957. Glej ga zlomka. Zbirajo se neki vodarji, vodnogospodarski delavci in hočejo porušiti to idilo. Lepe vodotoke speljati v nekakšna korita. Voda se jim ne da. Milo za drago jim vrača s poplavami. Višek krutosti izvajajo vodarji nad naravo v času samoupravnega sistema pod imenom izvajalci. A vodotoki so se jim ob izteku tega obdobja krepko maščevali s poplavo leta 1990.
Nova slovenska oblast je hitro uvidela, da ta boj med vodarji in vodami ne pelje nikamor in zato pričela učinkovito zatirati vodnogospodarsko stroko, sistematično ukinjati vodarska podjetja in denarce usmerjati v druge, bolj pametne zadeve, skrb za vode pa prepuščati naravi in morda kakemu tam v centru naše dežele.
In glej, prav so storili. Ni več poplav, ni več problemov z vodotoki. Vračamo se nazaj v dobo idil, kjer si bodo potočki in med njimi tudi reka Savinja po svoje izbirali pota.
Če prelistamo zgodovinske knjige profesorja Janka Orožna, pa le uvidimo, da poplave so bile in verjetno se jih povsem znebiti nikoli ne bomo mogli.
Z gotovostjo lahko trdimo, da se je Savinja po končanem diluviju umirila in si poiskala kolikor toliko stalen tok. V Celju je tekla tik pod Miklavškim hribom. Oster ovinek, ki jo je silil v prelomno udorno dolino proti jugu, jo je primoral, da se je počasi premikala proti severu in zasula staro korito, kjer je sedaj mestni park. V času rimskega cesarja Klaudija II Gotskega, to je okoli leta 270, je velika vodna katastrofa med drugim prestavila korito Savinje severno od Celja. Tekla je približno po sedanji trasi Savinjske železniške proge. Na mestu sedanje avtobusne postaje pa se je vanjo izlivala Voglajna. Verjetno so tudi Rimljani imeli vodarje, ki so se preveč vtikali v vode, in Savinja se jim je - če že prej ni mogla, po propadu njihove oblasti - maščevala tako, da je z vodnimi nanosi prekrila ostanke njihove civilizacije - neselbino Celeio.
In Savinja si je zopet lahko svobodno ubirala svoja pota.
Srednji vek - temačen vek. Ljudje se verjetno niso vtikali v vodo in ta ni povzročala poplav. Ali pa morda iz teh časov ni zapisov. Da se je voda tudi v tem obdobju razlivala, poročajo Valvazorjeva zgodovinska odkritja: Velika povodenj je leta 792 zajela skoraj vso Spodnjo Štajersko, napravila veliko škodo in požrla mnogo ljudi. Tudi leta 870 so povodnji teple svet.
Aquilinus Caesar pripoveduje o hudem deževju leta 1342 in še hujšem leta 1347. Verjetno so se vode tedaj razlivale po vsej bolj ali manj zamočvirjeni dolini in o nekaj decimetrov višji ali nižji vodi res ni imelo smisla pisati. Pisalo pa se je, da je večji del tega obdobja vladala huda lakota.
Izza konca srednjega veka se poročila o poplavah redkeje pojavljajo. Tako beremo, da je leta 1496 in 1498 cesar Maksimiljan I zaukazal kmetom celjske gospoščine, štiri milje naokrog, da morajo osem dni robotati in pomagati, da se Savinja zopet spravi v pravo "strugo".
Organizacija in izvedba dela je bila poverjena vodji vicedomskega urada.
Na ožjem mestnem področju je imel skrb za obrambo pred vodo mestni svet. Dohodke in mitnine je v veliki meri namenjal za gradnjo nasipov ob reki.
Leta 1550 je narasla Savinja v avgustu in septembru podrla veliko mostov in brvi, poškodovala polja in potopila toliko živine, da je nastala velika draginja. Višino vode so zaznamovali s kamnon na vodnem stolpu celjskega obzidja.
Sto let pozneje, avgusta 1651 je bila zopet silna povodenj. Takrat direktno niso bili obtoženi vodarji, ampak g. Sattelberger, ki je imel na Savinji dva mlina z dvema visokima jezovoma, tako da voda ni mogla v dovoljni meri odtekati in se je razlila preko bregov, odnesla nekaj sežnjev mestnega obzidja in mestno zemljišče vredno 1000 goldinarjev. Polovico škode je poravnala država, polovico pa g. Sattelberger. Cesarski podložniki pa so morali robotati.
Strašno leto 1672 je doseglo višek s poplavo 24. in 25. septembra, ko je Savinja Laščanom odnesla most. Pet let pozneje 1677 naj bi se utrgal oblak in uničil celjski most. Komaj popravljenega je visoka voda 1687 zopet odnesla.
Zadnja leta 17. stoletja in prva leta 18. stoletja je Savinja v Spodnji Savinjski dolini prestavljala korito po več sto metrov levo in desno oziroma proti jugu ali severu. Z veliko muko so izvedli nekaj zaščitnih del, delali nasipe in kopali prekope. Preseki so pospeševali odtok vode in s tem povzročali nevarnost za zemljišča bližje Celju. Zaradi preseka, ki ga je g. Schautenbach dal kopati pri Šeščah, pa je prišlo do pravih bojev, tako da se je morala vmešati cesarska preiskovalna komisija.
Projekt regulacije Savinje, ki ga je leta 1721 izdelal podpolkovnik in deželni inženir Weiss, je potrdil, da je bil sporen presek upravičeno zgrajen.
Da je bilo že tedaj težko izvesti koko regulacijo in verjetno tudi cesto preko kmetijskih zemljišč, dokazuje skoraj osemdesetletni zemljiški spor zaradi načrtovanega prekopa potoka Ložnice. Ta se je tedaj skupaj s potokom Sušnico izlival v Savinjo pri spodnjem gradu v Celju in z visokimi vodami stalno ogrožal bližnja zemljišča. Končno so okoli leta 1776 izvedli še danes obstoječ izliv Ložnice v Savinjo.
Da so se že včasih sporekali, kdo mora ščititi ceste pred vodno erozijo, dokazuje spor, ko je visoka voda Savinje leta

1788 ogrozila "komercialno" cesto (sedanjo Celje - Ljubljana). Mestni svet je obtožil cestarje, da so nekontrolirano jemali prod iz bregov Savinje za cestni nasip in s tem sami povečevali nevarnost poplav in poškodovanja cest.
V začetku 19. stoletja so vodstvo urejanja vodotokov prevzeli okrožni inženirji (med njimi Franc Munzel), pri regulacijskih delih pa so jim pomagali vodni asistenti (Platzer, Formacher). Leta 1812 so začeli z zaščitnimi deli v bližini Celja. Pri mostu so napravili odbojne nasipe in jih zavarovali s fašinami in lesenimi koli. V letih 1821 in 1822 so dela izvajali med Medlogom in Levcem. A tudi tem vodarjem je voda pokazala svojo moč ob veliki poplavi leta 1824.
Velika dela so opravljali leta 1832 v okolici Petrovč. A v noči z 18. na 19. april neslednjega leta je voda ves trud uničila, zasula presek in odnesla zaščitne nasipe. Veliko krivdo za to poplavo so pripisali Hausenbichlerjevemu mlinu na Savinji pod izlivom Bolske.
V letih 1834 do 1836 so izvajali dela med Mozirjem in Letušem, in to po projektih Posenerja.
Zanimivo je vedeti, da so po Savinji vozile celo ladje. Vožnja z ladjo od Radeč do Celja je leta 1776 stala 10 goldinarjev. Prošnja vitanjskega Strinauerja okrožnemu uradu leta 1842, da se naj Savinja zopet usposobi za plovbo, pa dokazuje, da od tega leta dalje le utopistično načrtujemo zamisel, da bo Celje dobilo rečno pristanišče na povezovalnem kanalu Jadran-Donava.
Največji poseg v koritu Savinje, in to od Celja do Mozirja v dolžini 27 km, se je izvajal med leti 1876 in 1893. Na podlagi načrta, ki ga je izdelal inženir Hallada z okrajnega stavbnega urada v Celju, je deželni zbor 13. junija 1876 izdal zakon, po katerem je določil čas gradnje na deset let in odobril sredstva v višini 146.700 goldinarjev. Pri tem so tudi ugotovili, koliko sveta je neposredno ogroženo z uničenjem (vodno erozijo) in koliko od poplav. Dobljena površina je znašala 1640 ha, ki je bila vredna 236.237 goldinarjev. Regulacija je bila več kot upravičena.
Deželni zakon (5.decembra 1881) je določil tudi drugo in tretjo fazo dela. Pod vodstvom inženirja Butte so z regulacijskimi deli leta 1893 prišli do Celja, do izliva Ložnice.
Pa tudi delo teh priznanih vodarjev ni ukrotilo voda. Voda se jim je maščevala s poplavami v letih 1888, 1895, 1899, 1900, 1901, 1906, 1910.
Strokovnjaki in odločilni činitelji (politiki) so si bili tedaj enotni, da bo Celje in ožja okolica rešena šele, ko bo izvedena regulacija tudi pod mestom.
Inženir Butta je predlagal presek ovinka pod celjskim starim gradom in prestavitev južne železnice na levi breg nove regulacije. S tem bi odpadla tudi dva železniška mostova, dve oviri v koritu reke Savinje. Projekt so po tej zamisli dokončali 1909 leta v Gradcu, vendar je pričetek del prehitel izbruh I. svetovne vojne.
V marcu 1926 je bila v Celju izvedena anketa (referendum, ki pa je uspel), na podlagi katere je mestni svet s sklepom pozval državno vodstvo, naj izvrši regulacijo Savinje in njenih pritokov v širšem predelu Celja.
Hidrotehnični oddelek pri velikem županu v Mariboru je leta 1927 priredil stari načrt in pridal cenejšo varianto - gradnjo nasipov. Direkcija vod pri Ministrstvu za kmetijstvo in vode je odobrila leta 1928 cenejšo varianto. Vendar je daljnovidnost nekaterih Celjanov, posebno pa mestnega inženirja Pristovška, prepričala celjski mestni svet, da je odobrena varianta z nasipi za Celje v vseh pogledih neprimerna. Zato so angažirali ljubljanskega univerzitetnega profesorja Žnidaršiča, ki je po analizi dal prednost staremu načrtu inženirja Butte in težišču del pod Celjem (Tremarje).
Nato se je zapletlo, pod katero kompetenco spada Savinja. Pod banovino, ali pa zato, ker je plovna reka (letno so po Savinji splavili do 2000 splavov), pod državo. Polemike je prekinila katastrofalna poplava dne 23. septembra 1933. Zapiski trdijo, da je poplava prešla v katastrofo, ko so popustili jezovi pri Polzeli, ki niso bili vzdrževani, ker država ni redno plačevala vzdrževalnih del. Kakšna ironija. Tudi leta 1990 so se tam podrli jezovi, in tudi danes država komaj kaj namenja za vzdrževanje, da o obnovi porušenih jezov raje ne govorimo. Pa saj ni treba. Poplave so tako ali tako. Še več jih je, če se vodarji ukvarjajo z vodami.
Prizadevanja Celjanov in politične okoliščine, v katerih se je tedaj rojevala zamisel o regulaciji Savinje v Celju, je izredno plastično popisal Miloš Mikeln v svojem novem romanu Veliki voz.
Leta 1936 so pod Tremarjem ob velikem ovinku pričeli z deli. V času velike brezposelnosti so dela na regulaciji vsaj delno ublažila to krizo. Do druge svetovne vojne so v petih etapah prišli do Grenadirjeve brvi tik pod Celjem.
Med drugo svetovno vojno je okupator (Nemci) nadaljeval z deli. Izkopali so presek ovinka pri Bregu in ga tudi zavarovali s kamnito oblogo. Vendar vseh del niso dokončali.
Tudi po drugi svetovni vojni je bilo kmalu vsem jasno, da se morajo regulacijska dela na Savinji nadaljevati. Dne 4. junija 1954 dopoldne je predsednik celjskega okraja Riko Jerman sklical sestanek, na katerem so razpravljali, kako pričeti z regulacijskimi deli. Hudinja in Voglajna pa sta kot zanalašč še isto noč potopili Celje.
Ta poplava, ki je zahtevala vse preveč življenj in povzročila preveč škode industriji, kmetijstvu in posameznikom, pa je le povzročila preobrat v vodnem gospodarstvu in pospešila ne samo dela na vodotokih, ampak tudi razvoj vodarske stroke na splošno.

Iz človeka sa zrasla ljudstva. Potreben je bil in je še vse širši življenski prostor. Kjer je bilo vode preveč, se je morala umakniti, kjer je je primanjkovalo, tja so jo privedli. Do srede 19. stoletja se je zgodilo zelo malo, zlasti pri nas. Po Marčni revoluciji pa se je pričelo. Tudi ta je povezana z vodo. Ogrsko rajo, ki je pod fevdalskim škornjem že komajda životarila, so velike panonske povodnji v 40. letih spravile na rob obupa. Ljudje niso terjali le svobode. Tudi kruha. Ta pa je bil predvsem rodovitna zemlja brez poplav.

Stane Petrič, dipl. ing.

Celjsko vodno vozlišče

Ko je Kulturna skupnost Celje leta 1971 izdala v posebni izdaji zelo poznano Zgodovino Celja in okolice sedaj že pokojnega Janka Orožna, najbrž ni bilo naključje, da je na ovitku te zgodovinske kronike poudarjen vodni tok Savinje in njenih glavnih pritokov. Savinja se vije kot žila arterija skozi nemško pisana krajevna imena tistega časa. Kako bi lahko bilo drugače, ko pa so vode Savinje skupaj s pritoki usmerjale tok življenja, tu pa tam njegovega zastoja in zopet razcveta mesta Celja.
Povodnji in regulacije Savinje in njenih pritokov so v zgodovini neštetokrat zapisane.
Valvazor kot veliko zgodovinsko povodenj omenja leto 792, ko naj bi zajela katastrofa velik del Spodnje Štajerske. Popolnoma neurejene reke so v prejšnjih dobah, zlasti pa v srednjem veku, ob postopnem naseljevanju dolin, ko je človek posegal predaleč v vodni svet, ogrožale življenja in povzročale velike nesreče. Takratni človek teh povodnji ni mogel ne preprečiti ne omejiti.
Srednjeveško Celje se je že zgodaj organiziralo za zaščito mesta. Skrb za obrambo pred vodno stihijo na ožjem mestnem področju je prevzel mestni svet. Sledovi kasnejših povodnji v starem mestu so obeleženi na znamenitem Vodnem stolpu z vgrajenim kamnom, nemškim napisom in upodobljeno roko, katere prst kaže na sledove katastrofe.
Tako obeležen 25. september leta 1672 nam je v spomin in opomin na potrebne napore za vse čase.
Zaradi takih, pogostih in hudih vodnih ujm so se na Savinji v okolici Celja počasi opuščali poprej gospodarni mlini ob reki in so postopoma celo izginjali iz kasneje urejenega katastra. Mestna občina je sama kasneje spoznala, da je potrebna tudi skrb za Savinjine pritoke, kot so Ložnica, Koprivnica in Hudinja.
Potrebe po takih ureditvah je Celjski mestni svet podal tja na notranje-avstrijsko vlado. Tedanja država pa je že načrtovala boljše poti in cestne povezave in ni ji bilo vnemar, če so bile stalno ogrožene po visokih vodah. Za varnost tedaj velike ceste Celje - Žalec je državna oblast namenila gradnjo nasipov in primaknila večji del denarja.
Dela pri urejanju voda za zaščito Celja pa so bila vendarle in predvsem osredotočena na korito Savinje.
Osnovni gradbeni material so bili pri začetnih gradnjah leseni koli in fašine, pa še tega lesa vedno ni bilo dovolj. Zaščitna dela so bila prešibka in jih je narasla voda večinoma takoj načela ali sproti razdirala. V obrambo - varstvene ukrepe na Savinji in pritokih za utrjevanje lokalnih nasipov, čiščenje korita in zasajanje brežin so se morali obvezno vključevati obrežni posestniki pod kontrolo občinske straže.
V obdobju med 1810 - 1815 je bila postavljena okrožna tehnična služba, ki je skrbela za organizirana regulacijska dela na Savinji (seveda še brez tehničnih podlog in temeljnih konceptov). Že leta 1818 pa je bil v regulacijske namene izdelan prvi situacijski načrt Savinje od Celja do Zidanega mostu (in celo naprej po Savi do Brežic). Za operativno leto pa bi lahko šteli leto 1833 kot začetek prvih obsežnih del na Savinji (odprava naravnih ovir, kaskad). Torej gre za nekako 160-letnico sistematičnih regulacijsko-zavarovalnih del na Savinji.
Če se posebej ne ozremo po zgodovini in se tudi ne ozremo na izvršena dela pri urejanju Savinje (in Voglajne) ob gradnji južne železnice - do konca leta 1849 - pa je treba za celovitejše poznavanje opravljenih del na vodotokih in njih sanacij ter kasnejšega programa izvajanja celjskega vodnega vozlišča le prikazati in opomniti na povsem samosvoj projekt "Regulacija Savinje med Prihovo pri Mozirju in Levcem" v letih 1876 do 1893.
Odločitev, da se Savinja radikalno uredi najprej nad Celjem in v večjem obsegu, je padla na deželnem stavbnem uradu v Gradcu. Velik, ogromen projekt! Ali smo ga sposobni nadaljevati ali ponoviti v sodobnejšem konceptu?
Urejanje celjskega vodnega vozlišča, ki pripada obdobju 1957 do 1980 (in še malo čez s prekinitvami), je samo logično nadaljevanje poprejšnjih odločitev strokovnih, političnih in denarnih institucij. Težko si je zamišljati tisti čas, ko je za velik projekt Savinje bila z deželnim zakonom odobrena točna vsota 146.700,00 goldinarjev in določen rok izvajanja 10-tih let. Delo je bilo seveda ročno, težaško, zahtevno.
Razvoj Celja po letu 1954 pa seveda ni bil možen brez prizadevanja za nadaljevanje urejanja Savinje in njenih pritokov. Že tedaj se je uveljavilo spoznanje, da bo obsežno akcijo možno speljati le z združevanjem sredstev vsega celjskega gospodarstva in širše skupnosti, torej obsežno solidarnostno akcijo v Celju, občini in republiki. Začrtan je bil program izvedbe celjskega vodnega vozlišča.
Kot prve obsežne gradnje po prekinitvi del med drugo svetovno vojno so bila dela na celjskem ovinku (odsek od km 23 * 740 do 24 * 660) v dolžini 920 m.
Izvedba je trajala od leta 1954 do 1957.
Odsek od ovinka nad novo zgrajenim mostom na cesti v Laško do izliva Ložnice (odsek od km 24 * 660 do km 25 * 380) v dolžini 720 m je bil reguliran v letih 1958-60.
Dela je vodila in financirala Vodna skupnost porečja Savinje. Glavna dela je izvajalo specializirano podjetje Hidrotehna iz Zagreba, ki je dela dobilo na licitaciji. Režijski obrat, sestavljen v okviru Vodne skupnosti, tako zahtevnih del ni mogel izvajati, pač pa je dela organiziral, preskrbel dobavo lomljenca, kakovostnega apnenca iz kamnoloma Pirešica. Ta odsek je bil gotovo najtežji za izvajalce. V tej etapi je v razmeroma kratkem obdobju bilo potrebno z miniranjem poglobiti strugo v laporno dno psevdozilskih skriljavcev. Okvirne količine izvršenih del:

izkop	50.000 m^3
nasip	140.000 m^3
skalna obloga brežin	25.000 m^3
zavarovanje pete	15.000 m^3

V program celjskega vodnega vozlišča je bilo potrebno v pogledu načrtovanja mesta vključiti nekakšno zaokrožitev mestnih območij, kar je tedanji urbanistični načrt (UNC iz leta 1964) tudi realiziral. Kot je bilo že rečeno, ima mesto Celje in širše območje zelo neugodno hidrografsko lego. Tu je sovodje rek in potokov, ki zbirajo vode v Savinjskih Alpah (Savinja, Ložnica), na Južnem Pohorju (Hudinja, Sušnica, Koprivnica) in na zahodnih obronkih Bohorja in Konjiške gore (Voglajna, Vzhodna Ložnica).
Poplave so se pojavljale enkrat z zahoda, drugič s severa in vzhoda. Mesto je bilo pasovno razdeljeno s sotočjem vseh omenjenih voda na razdalji enega samega kilometra. Odločitev načrtovalcev, da se predvidijo temeljite preureditve in prestavitve rečnih korit, in mesto strne v urbano celoto, je bila dovolj utemeljena. Prav ta koncept ureditve vodnega zemljišča je tudi generalna rešitev za vso nadaljnjo gradnjo Celja, njegovo prometno infrastrukturo, kanalizacijo, skratka za urbanizacijo nekdaj slabo koriščenih površin.
Tako je program Vozlišča zajel še ostala vodarska dela v samem tedanjem mestu in na širšem območju.

Tu naj navedemo nekaj podatkov za predstavo velikosti del in časa:

- Ureditev Voglajne od izliva v Savinjo do Štor časovno obdobje.... 1962 - 1970	dolžina 4,317 km
- Ureditev Hudinje od izliva v Voglajno do Arclina časovno obdobje.... 1970 - 1974	dolžina 5,700 km
- Ureditev Ložnice od izliva v Savinjo do Levca časovno obdobje.... 1967 -1975	dolžina 2,470 km
- Ureditev Koprivnice, celotna prestavitev na severozahod časovno obdobje.... 1968 - 1972	dolžina 2,420 km
- Ureditev Sušnice, delna prestavitev na zahod časovno obdobje.... 1978 - 1982	dolžina 2,150 km
- Ureditev Vzhodne Ložnice, delna preureditev, od izliva do Gajev časovno obdobje.... 1981 - 1985	dolžina 2,415 km

Če vključimo v času izvajanja programa Vozlišča še pred tem tudi Savinjo iz obdobja 54 - 57 (920 m) ter iz obdobja 58 - 60 (720 m), ter Savinjo pod ovinkom (890 m), je skupna dolžina urejenih voda:

- pritoki Savinje	19,47 km
- Savinja v Celju	2,53 km
Skupaj na območju Celja	22,00 km

Obsežno delo! Mesto je pridobilo dodatno pred poplavami zavarovanih 240 ha površin (od tega 130 ha varnih tudi v katastrofi leta 1990).
V konceptu reševanja vodnega vozlišča pa imajo pomembno vlogo, kar se je v preteklosti izkazalo kot efektno, prav načrtovani oziroma zgrajeni večnamenski zadrževalniki. Veliko truda in prepričevanja je potrebno, da se zgradi tu pa tam kak zadrževalnik.
V obravnavanem obdobju smo uspeli le delno:
zgradili smo zadrževalnik na Koprivnici severno od Celja v kraju Loče (Šmartinsko jezero);
akumulacijski prostor V = 5,25 mio m^3
površina akumulac.
pri H max P = 113 ha
višina pregrade h = 18 m
učinek - zmanjšanje konice VV na Koprivnici, Ložnici (zahodno Celje)

na lokaciji Tratne na Voglajni smo zgradili zadrževalnik Slivniško jezero;
akumulacijski prostor (K) V = 2,5 mio m^3
površina akumulac. pri H max P = 84 ha
višina pregrade h = 17 m
učinek - zmanjšanje konice VV na Voglajni (vzhodno Celje)

na lokaciji Žovnek, v bližini slikovitih razvalin žovneškega gradu smo zgradili zadrževalnik Žovneško jezero;
akumulacijski prostor (K) V = 1,4 mio m^3
površina akumulac. pri H max P = 49 ha
višina pregrade h = 12 m

O tem, da je gradnja posameznega zadrževalnika prostorsko in ekološko pa seveda finančno zelo zahtevna, če ne že težavna, smo že rekli. Zgrajeni zadrževalniki pa imajo dokazano več pozitivnih učinkov. Lahko trdimo, da je severni del mesta Celja prav zaradi zadrževanja in pravilnega obratovanja varen pred vodami.

Gradnjo vseh teh pomembnih in obsežnih vodnogospodarskih objektov v navedenem obdobju pa so skoraj v celoti organizirale, vodile in izvajale roke domačih vodnogospodarskih delavcev ob pomoči ostale specializirane operative. Režijska grupa Vodne skupnosti Savinja - Sotla je prišla v operativo z vedno boljšo mehansko opremljenostjo: vprego konja so zamenjali traktorji, nato Tatra, ročne izkope in nakladanje pa so zamenjali žlični bagri in kmalu zatem sodobni ICB-ji - Komatsu. Efekti in storilnost in kvaliteta del se je povečala iz leta v leto.

Vodnogospodarska operativa Celje - Splošna vodna skupnost NIVO je iz izkušenj na svojih vodotokih, nasipih, pregradah postala vodilna operativa v Sloveniji - specializirana za zahtevne vodnogospodarske objekte.

Ob tem naštevanju oziroma obujanju spominov pa ne smemo mimo dveh področij, ne da bi na njih vsaj bežno opozorili.

Kanalizacijski sistem Celja je dobil z urejeno odvodno mrežo vodotokov novo sodobno zasnovo. Za Celje je značilno, da začetki kanalizacije datirajo še iz rimske Celeie; še danes sta ohranjena dva kompleksa rimskih kanalov, zidana zbirna kanala, pokrita s ploščami iz obdelanega kamna. V funkciji je danes cca 1 km rimske kanalizacije.

Po drugi svetovni vojni v letu 1960, torej v času intezivnega urejanja in snovanja zaščite Celja pred vodnimi katastrofami, je nastala prva celovita zasnova mestne kanalizacije. Nekdanji koriti Sušnice, Koprivnice sta dali prostor zbirnim kanalom. Koncept kanalizacije je bil kasneje popolnjen glede ekonomičnosti izbire profilov in tras, in to predvsem na pobudo Univerze v Ljubljani (FAGG). Danes kanalizacijski sistem zbira in odvaja vode na širšem mestnem območju s površine okrog 12 km2. Ker gre za mešan sistem kanalizacije, ima torej tudi važno funkcijo odvodnika padavinskih voda. Vendar je treba na tem mestu opozoriti še na naslednje (kar je bilo leta 1990 tudi že ugotovljeno): na eni strani na neposredno povezanost kanalizacije in Savinje ter delovanje tega hidravličnega mehanizma (zlasti pri najvišjih vodah Savinje), ter na drugi strani na čimprejšnjo temeljito reševanje zaščite pomembnih delov mesta Celja, kot so kompleksi Bolnice Celje, Skalna klet, Lisce, ležeči v močni depresiji napram visokim nivojem Savinje.

Pravočasno ukrepanje, pa čeprav postopoma v nekem zaporedju, bo v bodoče preprečilo ali zmanjšalo velikansko škodo z ozirom na verjetnost bodočih katastrofalnih poplav.

Če razmišljamo o lokaciji Celja v prostoru, o njegovi neugodni hidrografski legi, velja tudi tu ugotovitev, da so poplave nujni sestavni del ekološkegas sistema reke, katastrofalne poplave pa njegov višek. Vprašanje pa se seveda postavlja, ko gre za opredelitev, kolikšen je v posameznih primerih delež človeka zaradi njegovih posegov v prostor v celoti, in kolik je ta negativni vpliv. S povečanjem dejavnosti ob reki se tako povečuje vpliv prav pri odtoku katastrofalno visokih voda in pa zmanjšanje konice nizkih voda. To potrjujejo podatki pri nas skozi zgodovino, pa novejši podatki, takorekoč dnevna poročila predvsem o izrednih poplavah širom po svetu, torej tudi v močno razvitih deželah.

Ko smo se na povabilo kolegov iz Ziljske doline v nekdaj slovenskem Šmohorju seznanili s programi vodnogospodarskih ureditev Zilje, smo lahko ugotovili sorodnost z našo Savinjo. Pa vendar: če so začetki ureditvenih del tedaj v stari avstrijski državi na Savinji leta 1870 in na Zili leta 1875, torej v istem obdobju, pa so velike povodnji, zlasti tista iz leta 1966, pripeljale do odločitve, da se sprejme program celovite ureditve. Le-tega so izvedli v celoti v dobrih 15-tih letih.

Na Savinji takega programa nismo ne zastavili, ne izpeljali in ne dokončali. Še vedno smo pri tehtanju rešitev in iskanju podpore pri oblasteh. Rešitev enega samega vodnega vozlišča Celja nekje na sredini povodja, je le delno reševanje pred stihijo. Treba je dati podporo celovitemu generalnemu planu od izvira do izliva rečne struge oziroma njenega povodja. Tam, nedaleč čez mejo se o tem lahko prepričamo na nekdaj povsem porušeni dolini.

Ta naša mlada država naj poskrbi in zagotovi, da se bodo nadaljevala dela pri urejanju vodnega rešima vseh tistih povodij, ki stalno ogrožajo imetje in življenja. Savinja je prav gotovo ena od teh, saj je 1. novembra 1990 žal to tudi dokazala.

Voda je vir in pogoj življenja. Voda je kri sveta.

V drugi polovici 19. stoletja, malo kasneje kot velike regulacije v Panonski nižini, so se pričela dela na Savinji. Takrat se je rodil savinjski vodar.
Podobno, ponekod prej, ponekod kasneje, so se rodili tudi vodarji na Savi in Soči, na Kolpi in Sotli, na Krki in Dravi. In takrat nekako so se rodili tudi "mörski böraši".

Stane Pavlin, dipl. ing.

Vodna ujma 4. junija 1954 v Posavju

Obseg poplav

Ena izrednih vremenskih nesreč novejšega časa na Slovenskem, ki je v noči s 4. na 5. junij 1954 prizadela zlasti Celje in njegovo širšo okolico, je segla tudi v Posavje. Napravila je pravo upostošenje predvsem na levih pritokih Save od Zidanega Mosta navzdol in na vodotokih v območju Krškega in Čateža.

Neurje je bilo 4. junija. Poročilo komisije za ugotavljanje škode na območju takratnega OLO Krško pravi tako-le: "Po soparnem popoldnevu so se okrog 16. ure začeli zbirati oblaki. Slabo uro kasneje je začelo deževati in težka oblačna gmota se je poveznila nad vse območje. Vidljivost je bila le nekaj metrov. Izredni naliv je trajal nad poldrugo uro. Potoki so izredno narasli v najkrajšem času in začeli svoj rušilni pohod, sprožali so se plazovi. Še isti večer so se pričele reševalne akcije".

Neurje je prizadelo območja levih pritokov Save od Zidanega mosta do Sotle, najhuje je bilo od Sevnice do Brežic. V območju Krškega je neurje zajelo tudi desne pritoke Save.

Sevnična in Blanca sta utrpeli po obsegu največje razdejanje, skoraj celotni dolini teh dveh vodotokov sta bili ena sama poškodba, premostitve in cestne povezave porušene, kmetijska zemljišča uničena. Na ostalih pritokih Save so bile poškodbe slične, le da so bile omejene na posamezne odseke. Velika škoda je nastala v naseljenih območjih ob Sevnični in Blanci, ob Senovškem in Dovškem potoku, relativno manjša v samem Krškem, pod Krškim pa zopet velika ob Starovaškem, Starograjskem in Dolenjevaškem potoku. Od desnih pritokov Save sta v Krškem pravo razdejanje napravila v njuni dolini sicer majhna potoka Žlapovec in Čretež. Velike poškodbe so bile tudi na majhni Bregani predvsem od Breganskega sela navzdol. Na Sotli so bile velike škode na gradbiščih proge Harmica-Kumrovec in regulacije Sotle.

Značilnost te ujme je bila, da ni povzročila toliko površinsko obsežnih poplav,kakor velike rušitve.

Največ škode je bilo na komunikacijah (republiške, okrajne in občinske ceste) in na kmetijskih površinah, nato so po velikosti sledile škode na porušenih premostitvah, v industriji, na stanovanjskih zgradbah itd. Skupna škoda (brez vodnega gospodarstva) je bila takrat ocenjena na 517 milijonov din. Človeških žrtev ni bilo. Poleg neposredne škode, izražene v din, pa je poplava - tako kot vedno - prinesla s seboj še druge nevšečnosti - škodo zaradi zastoja prometa, potencialne nevarnosti smrtnih nesreč, poškodb, bolezni ljudi in živine, škodo na družbenem standardu itd.

Vzroki

Vzrokov za tako razdejanje in škodo je bilo, kot je to ob takih prilikah običajno, več.

O dejanski intenziteti padavin lahko samo sklepamo, kajti na celotnem območju ujme od Logarske doline do Sotle ni bilo niti enega ombrografa. Iz ombrometrov in iz dnevnih padavin (od 7.ure zjutraj 4. junija do 7. ure zjutraj 5. junija 1954) pa je le možno ugotoviti nekakšno os padavinskega pasu z največjo padavinsko intenziteto. Nad 90 mm dnevne padavine so zabeležile naslednje dežemerne postaje:

Krška vas	95 mm/dan
Krško	140
V. Trn (nad Krškim)	101
Stolovnik (pri Brestanici)	147
Planina (pri Sevnici)	138
Žusem	96
Sv. Jurij	90
Medlog (Celje)	103
Vojnik	
Lokovina (pri Dobrni)	150
Sv. Jošt (Paški Kozjak)	137
Ljubno	108
Logarska dolina	93

Os je torej potekala približno preko krajev Krško-Stolovnik-Planina in dalje Vojnik-Paški Kozjak. Levi pritoki Save in pritoki okrog Krškega so bili torej v območju največje padavinske intenzitete.

Drugi vzrok je usmerjenost njihovih dolin, ki je dokaj vzporedna pasu z največjo padavinsko intenziteto.

Nadalje je bil čas trajanja dežja s skoraj nespremenljivo intenziteto za ves čas trajanja daljši od časa zbiranja, tako da je odtok res lahko dosegel svoj maksimum napram danim padavinam. Tudi odtočni koeficient je bil po nekaterih računskih ocenah zelo visok, kar je pripisati namočenosti tal. Že v dneh pred 4. junijem 1954 so bila trajnejša deževja z manjšo intenziteto in dobrimi pogoji za prepojitev tal in ustvarjanje neprepustnosti.

Svoj prispevek h katastrofi so imeli tudi površinska erozija z odnašanjem vrhnjice in plazovi. Tako so v doline in struge prišle velike zemeljske mase, razno rastje in drevje in ne nazadnje porušeni objekti, ter tvorili začasne pregrade z vsemi uničujočimi posledicami.

Uprava hidrometeorološke službe v Ljubljani je po poplavi poskušala po sledovih na terenu in po pripovedovanju očividcev oceniti maksimalne odtoke, ki so nastopili v posameznih, primerno izbranih merskih profilih. Taki merski profili so bili na Sevnični, na Blanci, na Dovškem potoku in na Čretežu nad Krškim. Rezultati so naslednji (po poročilu UHMS Ljubljana):

Vodotok	Stacionaža (km)	Prispevno območje (km^2)	Padec (%)
Sevnična	4,9	42	21,4
Blanca	2	28	12,2
Dovški p.		24	20,5
Čretež		2,45	73,0
Vodotok	Odtok (m^3/s)	Spec.odtok ($m^3/s/km^2$)	Sred.prof. hitrost (m/s)
Sevnična	139,0	3,31	4,o4
Blanca	65,1	2,33	2,99
Dovški p.	34,6	1,45	2,90
Čretež	45,9	18,80	3,28

Za Sevnično je po analizi iste službe dobljeni odtok 139 m3/s ocenjen kot 300-letna visoka voda.

Sanacija

Sanacija škod, ki so jih povzročile visoke vode 4.-5.junija 1954 na vodotokih Posavja, je potekala v 2 fazah.

I.faza: najnujnejša dela, ki so potrebna, da bodo zaščitena naselja, domačije in industrijski objekti ter da bo vzpostavljen promet. Ta dela so trajala približno do konca leta 1955, izvrševala pa so se v glavnem po potrjenem gradbenem programu in ob stalnem nadzoru služb (Uprava za vodno gospodarstvo, Uprava za ceste itd.).

II.faza: dograjevanje zavarovanj in ureditev za zaščito pred visokimi vodami na podlagi revidirane projektne dokumentacije s ciljem, da bi dosegli višjo splošno varnost pred visokimi vodami in manjše škode. Težko je reči, kdaj je bila oz. bo ta faza zaključena. Ocenjujem, da se je na pritokih Save, ki so jih prizadele visoke vode 4.-5.junija 1954 in tudi kasnejše (1964, 1966, 1973) sanacija škod vtopila v tekoče vzdrževanje približno leta 1975, t.j.ca 20 let po tej ujmi.

Zaključek

Proti posledicam odtokov takega pa tudi manjšega povratnega obdobja, kakršni so se pojavili 4.in 5.junija 1954, seveda ni možna oz. ni smiselna popolna zaščita.Kasnejše sanacije škod in s tem podrobnejše proučevanje razmer na teh vodotokih pa je pokazalo, kar se ob poplavah vedno izkaže in v vodarski praksi sploh ni novo: škode bi bile veliko manjše,

- če bi bili objekti, ki posegajo v vodni režim, pravilno zgrajeni (premostitve vseh vrst, trase cest, oporni zidovi, gazi itd).
- če bi bili vodotoki primerno vzdrževani.

Zlasti v pogledu vzdrževanja so bili vodotoki v izredno slabem stanju, kar je bila posledica medvojnih in povojnih razmer. V zelo slabem stanju je bilo tudi korito Save, kjer so prav tako nastale večje poškodbe, čeprav odtoki v Savi niso bili nič izjemnega (v.p.Radeče: dne 5.6.1954 - Qv(k) = 1536 m^3/s, dne 2.11.1990 - Qv(k) = 2987 m^3/s).

Kljub izvršenim sanacijam in kasnejšim urejevanjem pa več poseljenih območij ob teh pritokih še vedno nima primerne varnosti pred visokimi vodami. Zaščita pred visokimi vodami naselij ob sami Savi - Sevnica, Krško in območje Brežic do Sotle - pa po obsegu poplav in škod gotovo sodi v sam vrh državnih prioritet s tega področja.

Stanje pa se tudi na že doseženi stopnji varnosti slabša. Zmanjšani obseg vzdrževanja rečnih korit bo kmalu pripeljal mrežo vodotokov v tako nazanesljivo stanje, da bodo že ne prav izjemne padavine povzročale velike škode.

mag. Matija Marinček, dipl. ing.

Varnost Celja pred visokimi vodami danes in jutri

1.Uvod

Ob 40-letnici poplave v Celju, ki je povzročila človeške žrtve ter precejšnjo materialno škodo na stanovanjskih hišah, industrijskih in drugih gospodarskih objektih, cestah, mostovih in tudi drugih objektih infrastrukture, na kmetijskih zemljiščih, se sprašujemo:

Ali smo danes v Celju varni pred poplavami?

Kaj storiti v prihodnje?

Enostavnih odgovorov ni, kajti VZDRŽEVANJE OZIROMA UREJANJE VODNEGA REŽIMA je celovit problem. Vključuje ukrepe:
- varovanja pred poplavami in erozijo;
- za ohranitev (izboljšanje) kakovosti voda, vodnega in obvodnega prostora:
- za smotrno rabo vode.

Vodni režim uravnavajo predvsem zakonitosti naravnih pojavov, vedno bolj pa posega vanj tudi človek. Naravni pojavi so v precejšnji meri slučajni. Poplav in podobnih dogodkov ne moremo vnaprej natančno napovedati, saj so odvisni od mnogoterih dejavnikov. Ocenjujemo le verjetnost njihovega nastopa.
Zato pred odgovori na gornji vprašanji nekaj na splošno.

Voda, pomembna naravna dobrina
Voda je ena osnovnih naravnih dobrin, ki omogočajo življenje na zemlji. Sestavlja pretežni del živih organizmov. Brez vode je sposoben človek preživeti le nekaj dni. Razširjena je na zemeljski površini, pod površino in v atmosferi. Že stara kitajska modrost pravi, da je voda kri sveta, potoki in reke pa njegove žile.
Vsem nam je poznan naravni krog, ki ga tvorijo: padavine, odtok, izhlapevanje. Količine vode so neobnovljive, zato moramo ohraniti kakovost vode, vodnega in obvodnega prostora.
Če je stanje v naravi normalno in so padavine razporejene kolikor toliko enakomerno skozi vse leto, so za nas koristne: namakajo vegetacijo, polnijo rezervarje pod površino in globlje v podzemlju, kjer se ustvarjajo zaloge za čas, ko bo padavin premalo.
Če pa so skozi leto padavine zelo neenakomerno razporejene, prihaja do katastrof: poplav in suš. Takrat so obdobja, ko padavin ni. Kadar pa nastopijo, so zelo intenzivne, ali pa dolgo časa trajajo. To je značilno za zadnjih deset, petnajst let. Ne vemo še zagotovo, ali doživljamo le eno manj ugodnih zemeljskih obdobij, ali pa se že kaže prevelik poseg človeka na naravo.

Odnos družba - politika - stroka
V vsakdanjem življenju dokaj hitro pozabimo na pretekle katastrofe in s tem povezane probleme, saj se ne pojavljajo vsak dan. Politične strukture se zato ukvarjajo predvsem s trenutno aktualno problematiko. Obljubljanje hitrih rešitev aktualnih problemov je pač tisto, kar daje pozitivne politične točke. Stroka pa mora ohraniti spomin na vse probleme. Skrbeti mora, da je delovanje dolgoročno in stalno.
To še posebej velja pri vzdrževanju in urejanju vodnega režima zaradi kompleksnosti in finančne zahtevnosti ukrepov, ne takoj vidnih učinkov ter dolgoročnih posledic v prostoru. Ukrepi nikoli niso v korist le posameznikom. Zahtevajo tudi daljši čas za izvedbo in občutna denarna sredstva. Ponavadi učinek vlaganj v urejanje vodnega režima ni viden takoj. Saj minejo včasih leta ali celo desetletja, da se katastrofičen dogodek ponovi. Prav tako se moramo zavedati, da se npr. pred poplavami ne moremo absolutno obvarovati, možno je le zmanjšati njihovo pogostnost. Nikoli namreč nismo tako bogati, da bi se z urejanjem vodnega režima zavarovali proti najhujšim katastrofam.
Zato se v vodarski stroki vedno bolj zavedamo, da je pametneje upoštevati naravne zakonitosti vodnega režima ter se mu s svojimi hotenji prilagoditi. To se začenja že pri načrtovanju rabe prostora (vodnih in obvodnih zemljišč) za gospodarstvo, urbanizacijo in infrastrukturo.
Zrele družbe in politike razvitega sveta strokam zaupajo, omogočajo njihov razvoj. Za razvoj stroke pa so pomembni predvsem kvalitetni kadri, sodobna delovna sredstva, informacijski sistemi, sodelovanje različnih strok ter odpiranje v svet.
Le ob enakopravni povezanosti družbe, politike in stroke prihaja do smiselnih odločitev in ukrepov, ki zadovoljivo zadostijo trenutnim potrebam družbe, pa vendar v čim manjši meri kvarno vplivajo na okolje.

2. Značaj Savinje in njenega porečja
- Savinja je eden najpomembnejših pritokov Save. Kadar nastopi dolgotrajnejše jesensko deževje, daje bistven prispevek visokim vodam Save, saj dostikrat pripotuje do Zidanega mostu njen visokovodni val skoraj istočasno kot Savin.
- Porečje Savinje meri 1770 km2, to je 9% površine Slovenije.
- Njeno povirje je v Savinjskih Alpah in Karavankah; sega do višine 2400 m.
- Savinja izvira na nadmorski višini 960 m.
- V povirjih pade tudi do 2200 mm padavin na leto.
- Skoraj polovica letnih padavin pa odteče v nekaj desetinah dni, zato je hudournik.
- Razmerje med količinami visokih vod in sušnim odtokom je 250/1, na hudourniških pritokih pa je še dosti večje.
- Tako je porečje Savinje najbolj vodnato porečje v Sloveniji, na vsakem km2 površine je 1,6 km vodotokov.
- Od izvira v Logarski dolini do Ljubnega teče po ozki dolini. Napaja jo množica hudournikov, ki pritekajo iz stranskih strmih dolin. Največja sta Lučnica in Ljubnica. Z vodo prinašajo ob neurjih velike količine grušča in proda v Savinjo, lahko pa tudi v celoti zasujejo svoje struge pri izlivu.
- Pod Ljubnim teče Savinja po Radmirskem, Nazarskem in Mozirskem polju, ki jih je v preteklosti zasula s prodom. Polja razmejujejo soteske v Okonini, Prihovi in Soteski. Pri Nazarjah priteče iz stranske Gornjegrajske doline prvi večji pritok Dreta. Njen tok je razen na krajših odsekih skozi kraje Ljubno, Nazarje in Mozirje še naraven.

- Pod Letušem teče po Spodnji Savinjski dolini, kjer je z zasipavanjem v preteklosti ustvarila prodni zasip - vodonosnik površine 118 km^2. V vodonosniku se zadržujejo padavine, ki po površini in pod površino pritečejo iz obrobij doline. Delno ga napajajo tudi Savinja in pritoki Paka, Bolska, Ložnica ter Voglajna s Hudinjo. Stalna izdatnost podtalnice je ca. 0.4 m^3/s. V precejšnji meri se izkorišča za pitno vodo.
- Pod Celjem se nato prerine skozi ozko dolino do Zidanega mostu, kjer se izliva v Savo.
- Na svoji 105 km dolgi poti se Savinja spusti za 750 m, kar ji tudi daje hudourniški značaj.

Savinjino povirje je sestavljeno iz eroziji podvrženih kamnin, zato ob visokih vodah hudourniški pritoki odnašajo s seboj dosti grušča, ki se vzdolž toka brusi in spreminja v vedno drobnejši prod. Ob katastrofalnih padavinah in če so tla že predhodno namočena, voda ruši bregove strug. Včasih se v struge zrušijo cela pobočja z grmovjem in drevjem vred. Le-to vode odnašajo s seboj in puščajo ob ovirah.

3. Urejanje vodnega režima Savinje skozi čas

V različnih obdobjih je imela družba različne zahteve po urejanju. Bile so odraz časa, potreb in možnosti. Skozi prizmo časa jih moramo tudi ocenjevati.

Vodarska stroka je ena starejših. Tudi v porečju Savinje, ki ga pretežno sestavljata alpski in predalpski svet, ima kar dolgo tradicijo. Omejene prostorske možnosti za poselitev in infrastrukturo ter zgoden razvoj gospodarstva so silile k preurejanju vodnega režima, potreba po vodi je velika in žal tudi nevarnost onesnaženja.

Navajam le pomembnejše ukrepe v preteklosti, ki neposredno vplivajo na poplavno varnost Celja.

Ob gradnji južne železnice Dunaj - Trst sredi prejšnjega stoletja so izravnali nekaj ovinkov Savinje med Celjem in Zidanim mostom ter njeno strugo stabilizirali. Pomembna je ureditev struge Savinje v t.i. kotlu. To je sedanji Tremerski ovinek. S tem so bile omogočene kasnejše ureditve Savinje gorvodno.

V zadnjem četrtletju prejšnjega stoletja so pristopili k obsežni regulaciji Savinje v Spodnji Savinjski dolini, do danes najobširnejšemu posegu v prostor. Med Medlogom pri Celju in Prihovo nad Mozirjem so v dolžini 29 km strugo Savinje močno preuredili in skrajšali za ca 11%. Postala je globlja in bolj izravnana. Zgradili so tudi obrežne nasipe. Tako so dolini, ki so jo pestile vsakoletne poplave, zagotovili ca 20 - letno poplavno varnost (varnost pred visokimi vodami s 5% verjetnostjo nastopa) in s tem omogočili razvoj hmeljarstva. Čeprav so zgradili v nasipih odprtine, skozi katere bi se po dolini lahko razlivale manj verjetne visoke vode Savinje, so vseeno usodno zmanjšali poplavno varnost Celja in Laškega. Bistveno so zmanjšali zadrževalni učinek doline, sprožili so tudi proces stalnega poglabljanja nove struge. Po lastnem prodnem zasipu teče Savinja danes le še med Šempetrom in Žalcem. Struga je sposobna prevajati dosti večje vode od načrtovanih. Nasipi in jezovi pa ne vzdržijo povečane erozijske sile visokih voda.

Že v času nestanovitnih hidroloških razmer na prehodu v dvajseto stoletje so se ti neugodni učinki pokazali. Poplave v Celju so bile vsakoletne. Struga Savinje, ki je zavijala v ostrem loku pod celjskim gradom, se je vedno bolj polnila s prodom. Savinja je tu odlagala prodni nasip iz Spodnje Savinjske doline. Tako so bili že leta 1906 izdelani načrti za regulacijo Savinje skozi Celje do Tremerij. Šele v letih 1933/39 je bila regulirana Savinja od Tremerij do Polul. Neposreden povod so bile poplave leta 1933. Ob začetku druge svetovne vojne so začeli s presekom ovinka pod gradom. Nastal pa je le t.i. "bazen", začetek preseka, v katerem so se kopali Celjani v letih po drugi svetovni vojni.

Velike poplave poleti 1954, ko se je "utrgal oblak" v porečju pritoka Hudinje, so bile neposreden povod za urejanje t.i. "celjskega vodnega vozlišča". Skozi Celje je bila struga Savinje poglobljena za 1 do 2 m, zgrajeni so bili nasipi. Končno je bil presekan ovinek pod gradom. Prestavljeni in poglobljeni so bili izlivni odseki pritokov Ložnice, Sušnice, Koprivnice ter Voglajne in Hudinje. Dela, ki so se izvajala v letih 1955/65, naj bi zagotovila Celju varnost vsaj pred 100 - letnimi vodami Savinje in pritokov. Poplava jeseni leta 1990 je pokazala, da takšna varnost ni bila zagotovljena, vendar je od takrat pogostnost poplav dosti manjša. To pokaže že preprosta primerjava med varnostjo Celja in Medloga, ki je izven območja tega urejanja. Medlog je do leta 1990 doživel vsaj pet poplav večjega ali manjšega obsega, Celje pa je bilo ves ta čas varno, če izvzamemo preplavljanje posameznih predelov mesta skozi kanalizacijsko omrežje, ki ni dograjeno. Manjkajo namreč črpališča na kanalizacijskih razbremenilnikih deževnih vod.

Hudourniški značaj porečja Savinje, neenakomerna razporeditev odtokov skozi leto, sta vodarske strokovnjake že zgodaj navedli k razmišljanju, kako enakomerneje razporediti odtok voda preko leta.

Že več kot pred tremi desetletji so vodnogospodarski strokovnjaki ugotavljali, da je težnjo po ohranitvi ravnotežja v naravi in vse večje potrebe po vodi možno uskladiti le z umetno prerazdelitvijo odtokov skozi leto. Tako bi dosegli,da bi bile posledice ob nastopu visokih voda manj neugodne, v sušnem času pa bi bilo v potokih in rekah več vode.

Na porečju Savinje so bili v preteklosti zgrajeni trije umetni zadrževalniki:

ŠMARTINSKO JEZERO na Koprivnici:
prostornina zadrževalnika 6.4 mio m^3 vode
SLIVNIŠKO JEZERO na Voglajni:
prostornina zadrževalnika 4.0 mio m^3 vode
ŽOVNEŠKO JEZERO na Trnavci:
prostornina zadrževalnika 1.7 mio m^3 vode

Možno je zgraditi še ca 25 večjih ali manjših zadrževalnikov na pritokih Savinje, skupne prostornine več kot 100 milijonov m^3 vode.

Vpliv zadrževalnikov na visoke vode je zaradi relativno majhnih prispevnih območij in razporeditve po celem porečju Savinje bolj lokalen, pomembnejše pa je bogatenje voda v sušnih obdobjih.

Tudi gradnja takih zadrževalnikov je prostorsko, ekološko in finančno zahtevna. To so večji posegi v prostor, poleg ugodnih učinkov imajo tudi neugodne.
Vsekakor že zgrajeni zadrževalniki dajejo dosti več dobrega kot slabega. Z njimi smo delno spremenili krajino, vendar z njimi uravnavamo odtok voda. V in ob njih so se razvili novi, bogatejši ekosistemi.

Vplivi poselitve
V prejšnjem poglavju omenjena urejanja so imela tudi posredne negativne učinke. Večja varnost pribrežnih zemljišč je sprožila po današnjih izkušnjah neustrezno rabo prostora. Poplavna območja so poseljevali, gradila se je infrastruktura. Saj 50 - 100 - letne vode Savinje (verjetnost nastopa 2 do 1%) še vedno preplavijo 3500 ha površin. Kar 495 ha teh površin je poseljenih, to je ca 15%. Hujše pa je, da je:
- na Ljubnem od pozidanih površin 32% poplavnih,
- v Nazarjah in Mozirju od pozidanih površin kar 59% poplavnih,
- v Celju od pozidanih površin celo 90% poplavnih, če vode prelijejo nasipe,
- v Laškem od pozidanih površin ca 66% poplavnih.

Če upoštevamo tudi možne vodne ujme v porečjih posameznih pritokov, je samo v Spodnji Savinjski dolini še ca 4300 ha zemljišč ogroženih zaradi poplav.
Visoke vode 1. novembra 1990 so zaradi tega povzročile ogromno škodo v gospodarstvu ter na vodnih objektih in napravah. Porušile so tudi ravnotežje v naravnih strugah. Sicer manjše visoke vode jeseni 1992 in 1993 so škodo v vodnem gospodarstvu še povečale.
Zaradi neurja leta 1990 je nastala:

GOSPODARSKA ŠKODA V SLOVENIJI	90.845 mio SIT
GOSPODARSKA ŠKODA V POREČJU SAVINJE	56.365 mio SIT
ŠKODA V VODNEM GOSPODARSTVU V POREČJU SAVINJE	10.400 mio SIT

Zaradi neurja v letih 1992/93 je dodatno nastala:

ŠKODA V VODNEM GOSPODARSTVU V POREČJU SAVINJE	1.381 mio SIT

Kljub pomoči mednarodne banke za obnovo in razvoj je bila v letih 1991/93 zagotovljena le slaba 1/3 sredstev za sanacijo stanja, to je 3.051 mio SIT.

Ali smo danes v Celju varni pred poplavami?
Vodna ujma novembra 1990 je samo v celjski občini povzročila 18.530 milijonov SIT škode v gospodarstvu. Poplavljeno je bilo skoraj celotno območje Celja, le severna in vzhodna obrobja tokrat niso bila ogrožena. Škoda v vodnem gospodarstvu pa na območju celjske občine ni bila velika. Ureditve "celjskega vodnega vozlišča" so v glavnem vzdržale.
Kot je bilo že omenjeno, se je celjsko vodno vozlišče urejalo z namenom, da bi zavarovali Celje vsaj pred vodami s 100-letno povratno dobo (vode z 1%-tno verjetnostjo nastopa). Visoke vode Savinje leta 1990 v Celju niso bile dosti večje od 100-letnih.

Zakaj je vseeno prišlo do poplav?
POSREDNI VZROKI, ki so bili že večkrat omenjeni, so predvsem sledeči:
- upoštevane so bile vodne količine, ni pa bilo upoštevano, da ob takih izjemnih dogodkih voda prenaša s seboj plavje - grmovje in drevje v velikih količinah. Ta pojav pred veliki ureditvami Savinje v Spodnji Savinjski dolini v preteklem stoletju ni bil toliko opazen.
- Po regulaciji se je struga še dodatno močno poglobila. Sposobna je prevajati tudi vode, ki so se včasih razlivale po dolini. Korito pa je za tako velike vode preozko. Nasipi, sicer porasli z grmovjem in drevjem, niso zdržali razdiralne sile vode. Ponekod so zdrsnila v korito tudi pobočja. Plavje se je obešalo na opornike mostov in na druge ovire, kar je močno zajezilo odtok voda. Gladina Savinje se je mestoma močno dvignila in preplavila nasipe ter jih še dodatno porušila.

NEPOSREDNI VZROKI poplave v Celju pa so bili:
- porušitve Savinjinega nasipa nad izlivom Lave pod Kasaškim mostom,
- zajezitev Savinje zaradi zamašenih odprtin mostov v Celju, posebno brvi v mestni park,
- nedokončanje regulacijskih del v Medlogu nad izlivom Ložnice.

Upoštevaje navedene vzporedne pojave, ki se pojavijo ob takšnih ujmah, lahko jamčimo Celju le varnost pred 50 letnimi (2%-tnimi) vodami, kar ne zadošča.
Zgornje ugotovitve so bile preverjene z računalniško podprtim matematičnim modelom MIKE 11, ki ga je razvil DANISH HYDRAULIC INSTITUTE iz Kopenhagena, Danska. Vsebuje paket programov.
- Z osnovnim modulom preučujemo rečni odtok ter tok po poplavnih območjih, kadar nastopijo visoke (katasrofalne) vode.

- Z dopolnilnimi moduli pa lahko preučujemo tudi ostale procese, ki nastajajo v fazi odtoka padavin in sicer:
1. odtočni režim na območjih, kjer ni merjenih podatkov o odtokih,
2. odtok padavin po površini in pod zemeljsko površino, dokler se ne zberejo v potokih in rekah iz naravnih območij in iz urbanih površin,
3. dogajanja ob porušitvah pregrad in podobnih drugih katastrofah,
4. transport padavin, ki jih voda erodira in odnaša s seboj,
5. transport in navzemanje kisika; transport polutantov (škodljivih anorganskih snovi, težkih kovin in organskih snovi) ter njihovo razkrajanje v času.
- Z njim je možno modelirati celotno porečje ali njegove dele.
- Možno je napovedovati razvoj dogodkov v "realnem času", to je ob njihovem dejanskem nastanku.

Seveda takšna sredstva zahtevajo čim več dobrih podatkov za umerjanje modelov ter znanje in čas, če hočemo dobre rezultate.

Kaj storiti v prihodnje?

Podrobnejše hidrološke analize preteklih dogodkov ter hidravlična preverjanja preteklih dogodkov in možnih bodočih rešitev z v predhodnem poglavju navedenim matematičnim modelom, sa nas pripeljala do sledečih ugotovitev.
Prevodnosti korita Savinje skozi Celje ne moremo več povečevati. Omejuje nas potek, oziroma višina dna korita pod Celjem. Nasipov ne kaže več dvigovati, prav tako ne smemo še bolj ogrožati dolvodnih območij, predvsem Laškega, ki doživlja poplave od vseh naselij ob Savinji najbolj pogosto.
Z gradnjo še možnih manjših zadrževalnikov na pritokih Savinje lahko predvsem bogatimo sušne odtoke Savinje. Za poplavno varnost Celja in tudi drugih naselij, ki niso v dolinah teh pritokov, pa bi bil vpliv zadrževalnikov zanemarljiv.
Rešitev moramo iskati predvsem v sledečih ukrepih gorvodno od Celja:
a) Dokončati sanacije, oziroma stabilizirati vodni režim po zadnjih katastrofalnih dogodkih, to je:
- dokončati stabilizacijo erozijskih žarišč v povirjih,
- očistiti prodne zadrževalnike,
- zgraditi porušene jezove, predvsem na Savinji v Trbižu pri Ljubnem, v Nazarjah, v Letušu, v Parižljah ter popraviti drčo pri Šempetru,
- dokončati stabilizacijo erodiranih bregov strug Savinje in pritokov ter očistiti bregove naplavin.
b) Ne več poseljevati poplavnih območij (nižinskih retencijskih površin) ter določiti pravila rabe teh zemljišč. To velja za celotno dolino Savinje od Ljubnega navzdol ter tudi za doline pritokov. Pomembnejša retencijska območja so:
- obrežja Savinje med Grušovljami in Sp. Rečico, ca 220 ha
- desno obrežje Savinje pod Mozirjem (Ločko polje), ca 50 ha
- ob Savinji v Spodnji Savinjski dolini, ca 1300 ha
- dolina pritoka Drete med Bočno in Nazarji, ca 160 ha
- ob pritoku Ložnice med Zalogom in Podlogom, ca 30 ha
- ob pritoku Voglajne med Vrbnim in Opoko, ca 90 ha

Večina teh površin je bila ob vodni ujmi leta 1990 poplavljena, žal tudi njeni urbanizirani deli. Vendar, če teh poplav ne bi bilo, bi bil največji pretok Savinje v Celju ca 15% večji, gospodarska škoda pa bi bila še dosti večja.
c) Največji učinek na zmanjšanje konic (maksimalnih pretokov) Savinje v Celju in Laškem pa bomo dosegli s ponovno vključitvijo poplavnih površin - retencijskih območij ob Savinji in pritokih v Spodnji Savinjski dolini. Ob nastopu visokih voda, ki so večje od 25-letnih, bi morali ponovno omogočiti njihovo prelivanje na obrežna zemljišča. Z dodatnimi ukrepi bi njihovo naravno zadrževalno sposobnost še povečali. Sočasno bi morali lokalno zaščititi poseljena področja, ki silijo na ta poplavna območja. Kmetijske površine ter površine za rekreacijo bi bile še vedno zadovoljivo varovane pred poplavami, saj Savinja poplavlja praviloma v poznem jesenskem času. Princip tekega urejanja je upoštevan v prostorskih ureditvenih pogojih občine Žalec.
d) Dograditi bi morali kanalizacijski sistem Celja, da bo preprečen vdor visokih vod Savinje v kanalizacijsko omrežje in s tem posredno poplavljanje mestnih površin.
Kot je že v uvodu omenjeno, rešitve niso enostavne in sploh ne poceni. Najcenejša je kot vedno preventiva, to je naravnim zakonitostim vodnega režima bolj prilagojena raba prostora, za kar je že nekoliko pozno. V bodoče bomo morali iskati ravnotežje med preventivnimi in kurativnimi ukrepi, kar pa bo v veliki meri odvisno od finančnih možnosti.

VIRI:

1. *INDOK, informacije indok centra občine Celje, maj 1984.*
2. *Posvetovanje in razstava v Slovenj Gradcu januarja 1991 "Vodna ujma Slovenija - november 1990", zbornik referatov.*
3. *Poplave v Sloveniji, Republiška uprava za zaščito in reševanje, publikacija 1992.*
4. *Študija Koncept ureditve Savinje, Vodnogospodarski inštitut Ljubljana, april 1993.*
5. *Mišičev vodarski dan, december 1993, zbornik referatov.*
6. *Strokovno gradivo za pripravo Nacionalnega programa vodnega gospodarstva - Programa urejanja voda R Slovenije, Hidrogea Maribor, 1993.*
7. *Sejem EKO 93, april 1993 - okrogla miza, referat "Novi pristopi pri vzdrževanju in urejanju vodnega režima" (Matija Marinček).*
8. *MIKE 11 - SHORT DESCRIPTION, Danish Hydraulic Institute, 1994.*

prof. dr. Mitja Rismal, dipl. ing.

Postaja Savinja čistejša?

Že predhodni govorniki so opozarjali, zlasti gospod predsednik Starec, da je urejanje vodnega režima celovito, integralno vprašanje, in da ne gre samo za urejanje fizikalnih problemov, kot so poplave in pomanjkanje vode. To seveda ni nič novega. To spoznanje je v svetu že dolgo tega dozorelo in bilo deklarirano v raznih institucijah, tako tudi v Riu in drugod. Zato je toliko bolj čudno, da pri nas procesi dezintegracije še zmeraj tečejo dalje. Enkrat bo treba vprašati Ministrstvo za znanost pa tudi Ministrstvo za okolje, kaj pravzaprav s tem mislijo. Voda je enoten mehanizem, ki zahteva absolutno vertikalno vodenje in nato seveda tudi horizontalno povezovanje z vsemi sorodnimi strokami. Tako kot na primer ne more zdravstvo izhajati brez kemije in biologije, tako tudi vodarstvo ne more. Vendar kot zdravijo le zdravniki, tako naj tudi vode urejajo vodarji. Tudi recepte pišejo zdravniki, ne pa drugi sorodni strokovnjaki. Mislim, da je to bistveno spoznanje, ki se nam je zadnji čas zelo odmaknilo. Po zatrjevanju gospoda dir. Briclja lahko upamo, da se trend zares obrača.

V tem dezintegrativnem obravnavanju problemov je tudi treba iskati odgovor, zakaj ne moremo biti v celoti zadovoljni s kakovostjo naših voda. Ne gre pa zanikati, da je bilo marsikaj storjenega. Posebno se mi zdi interesantna ta tema za porečje Savinje, ki predstavlja po mojem mnenju enega najbolj zaokroženih porečij v Sloveniji, kjer se ti problemi integralnega pristopa urejevanja kakovostnih pa tudi drugih vodnogospodarskih vprašanj najbolj dozoreli, predvsem zaradi intenzivnega gospodarjenja, kmetijstva in industrije, in zlasti v sušnih obdobjih zaradi na eni strani omejenih vodnih količin, na drugi strani pa že opisanih negativnih pojavov selektivnega obravnavanja voda. Tukaj je po mojem mnenju vzorčni primer, kjer se ti problemi na sorazmerno majhnem koščku v Sloveniji morda v največji meri izkazujejo.

Naj se sedaj vrnem k Savinji, eni izmed naših največjih alpskih rek. Savinja pa Soča in zgornja Sava, ki izvirajo v naših Alpah, nedvomno sodijo med naša najplemenitejša naravna bogastva. Vse pozitivne in negativne lastnosti tega bogastva najbolj doživljajo Savinjčani, ki v tem okolju živijo. V širšem slovenskem prostoru pa je morda ta problematika manj znana, ker je javnost informirana le o poplavah, manj pa s celovitostjo problematike.

Savinja je bila še pred 50 leti idealna voda, takorekoč pitna voda, če ne I., pa vsaj zelo visoke II. kategorije, primerna za vsako vrsto uporabe, tudi za predelavo kot ekselentna pitna voda. Razvoj civilizacije oz. industrije, ki se mu seveda tudi mi nismo mogli izogniti, pa naj bo kritika takšna ali drugačna, je prinesel svoje kot povsod v svetu, tako tudi na porečju Savinje. Prišlo je do devastacije naravnega okolja. Tudi novi industrijski centri, kot so Velenje, Šoštanj pa Polzela, Prebold in Žalec pa seveda Celje, Štore in Laško, so prispevali svoje. Tudi intezivna obdelava kmetijskih zemljišč, ki nam je bila zlasti s hmeljarstvom kot eno izmed najbolj donosnih kmetijskih panog v ponos, ima negativne posledice na kakovost podzemeljskih voda. Tako imamo v Spodnji savinjski dolini v slovenskem merilu najbolj ekstremen pojav nitratov v pitni vodi. Z vsemi temi problemi se danes srečujemo in si zastavljamo vprašanje, ali je realno pričakovati, da bi se Savinja po kakovosti vrnila v prvotno stanje, ali pa vsaj čim bližje temu. Mislim, da je odgovor v globalnem smislu lahko pozitiven. Ne zaradi nekakšne zagnanosti, pač pa zato, ker nam to dokazujejo v svetu doseženi pozitivni razultati v primerih, ki so mnogo težji, kot je Savinja.

Vzemimo za primer Temzo ali pa Ren, katerega vodo pijejo v Amsterdamu in v več kot 50% Nizozemske. Voda Rena je danes v takem stanju, da jo je možno predelati v prvorazredno pitno vodo brez vsakega kloriranja, kar je sicer alfa in omega vsakega finalnega čiščenja pitne vode. To se pravi, da se tudi Savinja lahko povrne domala v tako stanje, kot je bila pred 50 leti, vendar pod pogojem, da bomo ravnali razumno in integralno obravnavali vse probleme, kot je že bilo opozorjeno.

Vprašanje je, ali imamo dovolj znanja, in ali dovolj vstrajno načrtujemo in dajemo odgovore na ta vprašanja, in ali smo stabilno in kontinuirno organizirani pri teh preblemih, in ali je vodno gospodarstvo prišlo do tiste stopnje, da je sposobno integralno, pa ne le na papirju, temveč operativno izvajati varstvo voda. To pomeni, ali je sposobno povezovati vse institucije od komunale do industrije in drugih porabnikov vode v enoten mehanizem, ki potem sistematično in dolgoročno lahko najde najustreznejše odgovore na najbolj aktualna vprašanja. Po izkušnjah iz zadnjih nekaj let smo od tega dokaj daleč. V ospredje prihaja tudi vprašanje sredstev. Nekaj je zanesljivo: edino v integralnem in strokovnem razreševanju zaščita voda ne ostaja več ekonomska kategorija v negativnem smislu oz. v smislu trošenja, ampak nasprotno, da je pogoj za stimulacijo kulturnega, socialnega in tudi ekonomskega razvoja družbe. Zaščita voda ne pomeni obremenjevanja, temveč nasprotno - razbremenjevanje in omogočanje nadaljnjega razvoja.

Zastavlja se vprašanje, ali so naše vodnogospodarske organizacije, ali kako se že imenujejo oz. se bodo imenovale, zasnovane tako, da bodo obvladovale integralno razreševanje problemov. To je vprašanje, ki ga moramo vodarji postaviti do naše družbe oz. do naše politike pa tudi stroke in znanosti, ter vodarstvu izposlovati tisto mesto, da mu bo omogočeno izvrševanje tako pomembnih funkcij.

Če gledamo na stanje Savinje, ne moremo biti povsem zadovoljni. Savinja se danes nahaja gorvodno od Pake v II., skoraj bi lahko rekli v I. kakovostnem razredu. Sicer so naši kriteriji o kakovosti vode zelo konzervativni, zelo strogi, tako da pačijo dejansko sliko. Savinja pod Pako pa se nahaja v II. do III. razredu, kar je še zmeraj ekselentna kokovost vode, ki jo je možno izboljšati. Pod Celjem in Laškim so seveda razmere drugačne. S podatki o tem, kaj je bilo v preteklosti na tem območju narejenega v pogledu kakovosti voda, ne moremo biti povsem nezadovoljni. Tu imamo čistilno napravo za industrijske odpadne vode v Velenju, čistilno napravo za Velenje in Šoštanj, za usnjarske odpadne vode v Šoštanju pa čistilni napravi v Žalcu in Mozirju. Skratka, storjeni so bili določeni napori, ki se odražajo v

izboljšani kakovosti Savinje. Ko torej ocenjujemo preteklost in sedanje stanje, ne kaže poudarjati zgolj negativnih plati, ampak se je treba ozreti tudi na to, kar smo kljub neprimerni organiziranosti in nepopolnemu znanju v vodarstvu dosegli.
Za zaključek bi rad opozoril na to, da kar zadeva integralni pristop k zaščiti voda in izkoriščanju voda, smo dejansko na začetku, in na velike materialne rezerve, ki pri takem načinu obstajajo. V celjskem primeru pa tudi v primeru širše regije je marsikaj narejenega. Vendar pa mislim, da se je treba bolj sistematično učiti iz teh dosežkov pa tudi iz storjenih napak. Vse rešitve vodnogospodarsko in ekološko niso bile dorečene. Izkoristimo čas, ki nam je na voljo. Pri razreševanju podobnih nalog poskušajmo v večji meri sintetizirati posamezne možne rešitve od zadrževanja voda do izkoriščanja v razne namene in do zaščite voda in obrambe pred poplavami.
Ne morem mimo tega, da ne bi opozoril na neko črno točko, ki se tiče naše stroke. Mislim na primer Sotelskega jezera. Dogodki, ki se tam odvijajo zadnjih 10-15 let, mečejo slabo luč na nas, in so konkreten dokaz nezadostne povezave kakovostnih in ostalih vprašanj vodnega gospodarstva. Upam, da se bo ta primer sedaj z zgraditvijo čistilne naprave pod Rogaško Slatino razrešil. Vendar naj nam ostane za opozorilo.
Zaključujem s pozivom: Vodarji, mi se moramo zavedati, da je naša dolžnost v smislu urejanja vodnega režima integralna, kar zahteva celovito obravnavanje tako fizičnih kot kakovostnih problemov vode in njenega okolja.

Tisočletja so potekla od prvih podzavestno izritih jarkov do plovnih kanalov in prekopov, od primitivne vodne lopute do vodnih central - velikank. Velika je vodina zasluga za razvoj človeka pa tudi zgodovinska sokrivda pri njegovih neštetih podivjanostih.

Bela Bukvič, dipl. ing.

Celje - mesto ob Savinji

Imena ulic in trgov - pa tudi mest in vasi - se menjavajo, kot rastejo in padajo oblastniki. Ime rečne doline, z njim pa tudi ime njenih prebivalcev, pa ostaja nespremenjeno skozi vekove; kot se ne spreminja ime reke same. Kot da bi reki ne dal ime - človek.
Reka je večna. Nič in nihče ji ne more odvzeti njene večnosti.

✦ ✦ ✦

Savinjina je bila nekoč vse njena dolina.Igraje je presula veličastne spomenike preminulih premožnih Celeianov metre na debelo s prodom, ki ga je z vodo prinesla spod Raduhe in Ojstrice. In kar tako je Savinja za tisoč metrov prestavila svojo strugo in jo primaknila današnjemu Miklavškemu hribu, kot bi hotela Celeii in kasnejšemu Celju pokazati pravo smer njune prihodnosti.
Strah pred kdaj pa kdaj razbesnelo reko je ostal v človeku kot v udomačeni živali pred pradavnimi neznanimi silami. Pa je vseeno zmeraj želel v njeno bližino. Ker ni življenja brez vode in ker je voda kri sveta.

✦ ✦ ✦

Ob toplem prodišču, kjer se je dala reka najlažje prebresti, je človek zasnoval svoje bivališče. Na produ - ob brodu ali mostu - je tlela prihodnost nekega Celja. Visoke vode so strugo in prodišče nasipavale z novim in novim prodcem ter z njim prekrivale nepovratni čas.
Dva tisoč let kasneje so znajdljivi fantalini izpod težkih bagrov lovili starodavne keltske srebrnike in mlajše rimske novčiče ter jih menjavali za njim koristnejše titovce.
Kako kratka so tisočletja ob večni reki.

✦ ✦ ✦

Vidim srednjeveškega Celjana, kako se z brega Savinje zvedavo ozira po spodrecanih ritastih grajskih pericah spodaj na vodi, in po brkatem mitničarju, ki se tam pred brodom nekaj prepira s tujimi trgovci.

✦ ✦ ✦

Z Novim vekom so se po vodnati spomladanski Savinji spod Ljubnega ali iz Zadretja pripeljali prvi - splavarji. Nato so prihajali vse pogosteje, kot je pač v spodnjih krajih rastlo povpraševanje po savinjskem lesu. In so prihajali dolgih petsto let.
Na celjskih Polulah, pod Belajevo krčmo so iz splavov-samcev delali dolge splave. In ko je bil tak dolgi splav narejen, so le izkušenejši odsplavarili dalje proti Brežicam, Brčkemu in Pančevu.
(Pravijo, da si je na bregu Savinje pod Belajem objestni savinjski "krmaniž" z jurjem prižgal cigaro, tako dobro, da so zaslužili. Bog ve, če je res.)
Celjane je imelo kaj vleči k Savinji.
Po regulaciji Savinje nad Celjem se je rečno dno v Celju postopoma dvigalo. Pred drugo vojno, ki je prinesla tudi konec splavarstva, so Celjani že daleč od reke lahko videli glave splavarjev, kako tečejo proti Laškemu, tako plitva je bila struga.
Ni kaj, splavarjenje je bilo nekoč največji čar Savinje. Kot tretješolec soboške gimnazije sem bil malo pred vojno na majniškem izletu v Celju. Poleg mogočnega Starega gradu so se mi najbolj vtisnili v spomin - splavi na Savinji.

✦ ✦ ✦

Modernejši meščanski duh je zavel tudi ob celjski Savinji. Že leta 1871 sta bili na reki zgrajeni ločeni kopališči, žensko in moško. Kasneje še dve. Savinja in Celjan sta se zbližala.
Prijateljstvo pa ni trajalo vekomaj. Leta 1936. so se zaslišali prvi glasovi jeznih celjskih olepševalnikov zoper vse hujše onesnaževanje dotlej bistre reke.
Odplake in druga svetovna vojna so kopalce za dolgo časa prepodile iz celjske Savinje.
Celjan in Savinja sta se razšla. Ne prostovoljno.

✦ ✦ ✦

Pričela se je velika regulacija. Celjan stoji na rečnem bregu, gleda in posluša hrumeče stroje, in čaka, kakšna neki bo podoba njegovega mesta s prenovljeno Savinjo.

✦ ✦ ✦

Joj, groza! - Med staro mesto s prečudovitim južnim pročeljem in zeleni Miklavški hrib so stišali velikanski, čudno zasločen in s skalami obložen kanal. Pravijo, premleva Celjan, da pač mora biti tako velik. Zaradi visokih voda. Bo že držalo, 90. leta je bil celo premajhen. Toda poleti, ob sušah se zdi, da rečno korito kot velikanski tujek zeva v preplašeno mestno in parkovno okolje.

✦ ✦ ✦

Kasnejši Celjan predrablja dalje: Kako da Celje takrat ob regulaciji ni premoglo nobenega Plečnika, ki bi veliko novo Savinjo tako izoblikoval, da bi bila z mestom kot ena.
Ej, Celjan, to so bili brezdušni časi, ko za arhitekturo voda in obvodnih svetov ni bilo posluha. Pa tudi duha ne. - Pa saj v Celju še ni najhuje. In, roko na srce, s pejsažno arhitekturo smo si še sedaj nekako navzkriž.
Da gre pri oblikovanju rečnih bregov tudi drugače, kot le z zloženim kamnometom v naklonu 1:1,5, so se dovolili prepričati v Idriji. Arhitekt Božič in njegovi prijatelji so izdelali zares lep načrt nove Idrijce. Domačini, seveda, ki jim je Idrijca velika mladostna ljubezen.
Toda - tak načrt je treba tudi v celoti oživeti in ga nato tudi nenehno držati pri dobrem zdravju. Zato pa ni potreben le denar. Tudi denar; predvsem pa vsesplošna ljubezen do reke.
Naravna reka je sestavni del naravnega okolja. Reka skozi urbano območje pa mora imeti tako sebi in svojemu okolju prilagojeno podobo, da se kar najbolj vključuje v urbano celoto. To je urbana reka. Taka naj bi bila tudi celjska Savinja.

✦ ✦ ✦

Kot rahla ironija se zdi, da je celjski Savinji na pomoč priskočil glavni kanakizacijski zbiralnik.
Bilo je na zečetku sedemdesetih let. Načrtovalec zbiralnika je prišel s predlogom, da bi kanal položili v Savinjino strugo pod levi breg. Pa sem rekel in podpisal:
Lahko, a ne po vaše. Betonska klobasa, ki jo želite stlačiti v obrežno vznožje, bi že itak zelo prizadeto Savinjo še pohabila. Ne tako. Skrijmo kanal pod široko sprehajalno ploščad, ki naj teče od Ložnice do pod glavnega mostu. Nizko Savinjo pa na dveh mestih dvignimo s premičnima gumijastima jezovoma.
Uspelo je. Le redko kdaj se pri nas primeri, da ne nastopijo "minerji".
Preko 2 km dolgo in 3 m široko sprehajalno ploščad s pod njo skritim kolektorjem ter zgornji jez smo vodarji kar kmalu zgradili. Da si nismo do kraja razbili glav, kako urediti stik ploščadi z vodo ob njej, sta nas še pravočasno rešila celjska arfhitekta Alenka in Miran Polutnik. S stopnicami, vendar. Kako enostavno; če se hočeš utopiti, moraš po stopnicah v vodo.
Uspeh smo temeljito zalili. Takratni župan je dal vodarjem za 100 l vina. (Bog mu daj dosti posnemovalcev.)
Prav pravijo Kranjci: Brez muje se čevelj ne obuje. Ampak - kranjska muja mora biti dobro zabeljena s štajersko trmo.

✦ ✦ ✦

Savinja se je spet približala Celjanu. Ali pa narobe. Sliko poglejte pa povejte, če ni res. Tisto poletje, ko je bil zgornji jez postavljen, je bila Savinja pravi eldorado.
Pa so nastopile razne začetne težavice. Jez je bil več na tleh kot dvignjen. In ob dolgih sušah je bila Savinja kot kloaka. Kopalci so se umaknili. Edino prav, saj današnja Savinja res ni za kopanje.
Nekoč pa bo spet, ni vrag.

✦ ✦ ✦

Ampak ploščad je pa le tu. Za sprehajalce, za posedanje zaljubljenih, za šolarje, ki ob zaključnih izletih prihajajo v Celje, za sončenje bližnjih Celjanov. Pa sama ploščad še ni dovolj. Kje so prhe in sanitarije, kje skrb za snago in red ? Pa mnogo drugega ?
Pa tudi jez je tu. Po zadnji povodnji so ga temeljito obnovili. Ko se bodo poslednje drsteče ribe zapeljale skozi Celje proti Savinjski, ga bodo spet dvignili. Kanalsko prikazen praznega rečnega korita bo spet zamenjala prijetnješa podoba zelenkastega rečnega jezera.
Pravijo, da bodo letos tudi spodnji jez postavili. Skrajni čas, kajti reka pod zgornjim jezom postaja vse nemarnejša.
Osnova za arhitektonsko nadgradnjo celjske Savinje je podana. Vodarji predajajo palico - Celju.

✦ ✦ ✦

Na koledarju stoji: 24. junij 2001. Dan pred prvim dnevom slovenske samostojnosti v tretjem tisočletju.
Ob ograji na terasi ene izmed ličnih kavarnic à la Polutnik visoko nad Savinjo slonita stara znanca - vodarja in se zvedavo razgledujeta po reki. Eden je domačin - Celjan, drugi iz Nove Gorice. V Celju na obisku.
Na splavu, ki se komaj zaznavno pozibava na rečni gladini, nasproti Stare grofije nad spodnjim jezom, igra godba na pihala. Promenadni koncert pred proslavo.

✦ ✦ ✦

Na kamnite stopnice, nevsiljeno položene v levo rečno nabrežje, prisedajo zavednejši Celjani. Spodaj po ploščadi se podijo otroci.
Nad zgornjim jezom trenirajo Nivojevi kajakaši. Tudi zgoraj ploščad še ni prazna. Nekaj Otočank se še izpostavlja zahajajočemu soncu. Iz obrežnega zatona se svetlika pršeča voda. Nekdo je pod prho.
"Fantastična je ta vaša Savinja" , začne Primorec.
"Misliš - Celje."
"Ne," vztraja Goričan. "Kvečjemu: Celje ob Savinji."
"Tako je najbolj prav" , pritrdi Celjan in se razgovori:
"Veš, prelomno je bilo leta 1995., ko je minister celjsko Savinjo s koncesijo predal celjski občini. Pravzaprav Celju. Prevzeti smo morali kar težke obveznosti. Nato smo sa zagrizli. Najprej konzorcij, potem pa programi pa razprave pa dogovori pa sheme, variante, načrti. Nato razpisi pa subkoncesionarji. Lov za denarjem, animiranje Celjanov. Pogodbe. Ne vprašaj."
"Uspelo pa vam je", kima Primorec.
"Kot vidiš. Glavno je, da smo na koncu vsi zadovoljni - občina, minister, vodarji, zeleni, ribiči, športniki, komunalci, vrtnarji pa še kdo. Še važnejše pa je, da so to in tako Savinjo usvojili Celjani.
Savinja je spet postala neločljiv sestavni del Celja."
"Recept?" zanima Primorca.
"Nič novega: volja, pamet, denar. Pa strog red in disciplina. In solidno vzdrževanje."
"Dobri ste, ni kaj. Spomnim se Savinje izpred šestih, sedmih let. Menda je bilo ob 1. dnevu slovenskih vodarjev. Kako prazno in monotono ste delovali s plevelom obrasli kamniti obrežji. Tisto kamenje in podivjana vrbovina ob stopnicah! Zdaj pa to! Kako občuteno ste zasadili v obrežji vse te grmovnice in dreveščke zgoraj, da imam vtis, kot bi gledal naravno reko."
"Manjka samo, da boš rekel: sonaravno. Neumnost. To, vidiš, je prava urbana reka."
"Imaš prav, Celjan. Domiselno in nevsiljeno vpeta v mestni organizem. In kako se vam je samo posrečil ta neopazen kontakt z zaledjem. Kot da je od vekomaj. Super, Celjani! Le tako naprej!"
"Ne verjamem. Kvečjemu nazaj", globoko zamišljen in bolj kot ne - zase reče Celjan. "Veš, letos spet dobimo nov Zakon o vodah, ki bo stvari bistveno pre.."

Celjan obmolkne. Čez smaragdno zeleno gladino zajezene Savinje so priplavali začetni akordi Zdravljice. Pričela se je proslava.

Pravega, dobrega vodarja ne more nihče nadomestiti. Pa ne le delavca - vzdrževalca, tudi tehnika in inženirja ne. Še več, dolenjski vodar ne more uspešno zamenjati gorenjskega, oni z Drave primorskega. Specifična dela zahtevajo specialiste.

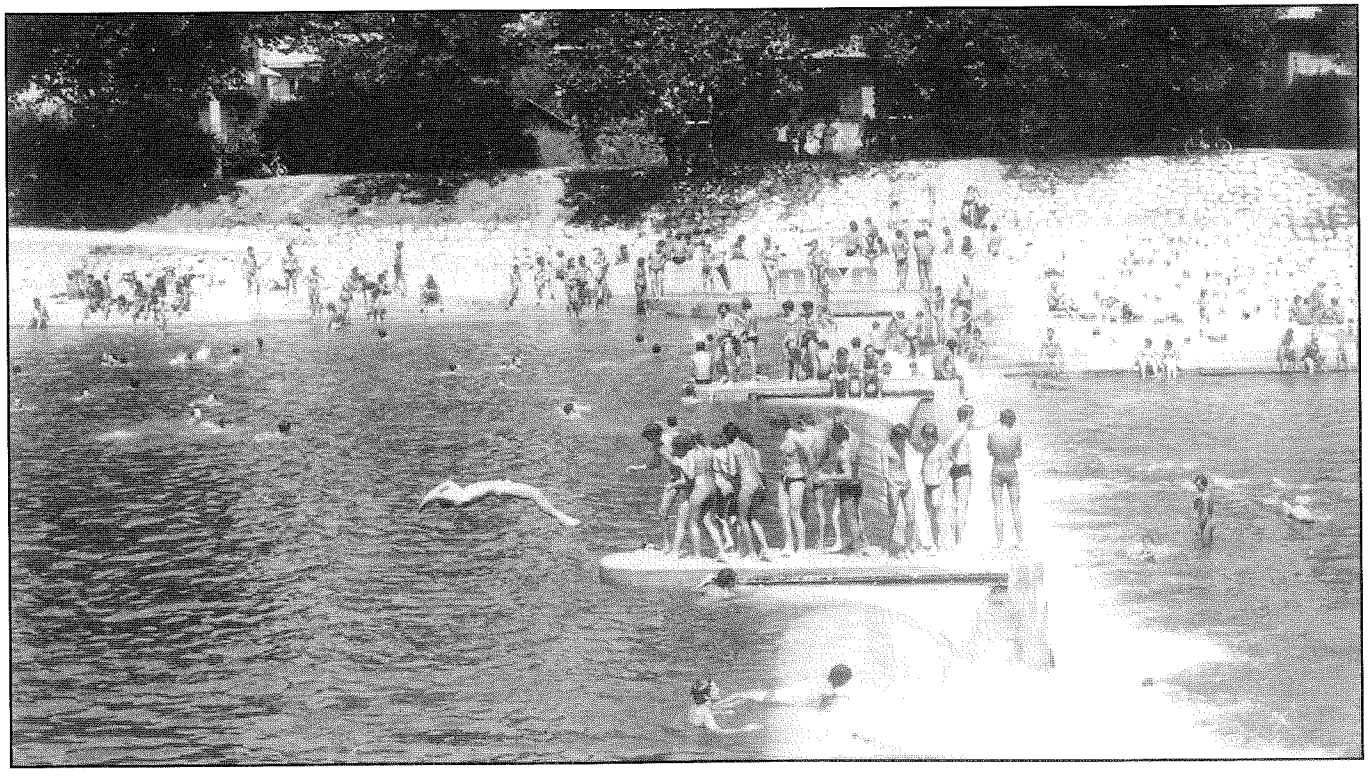

Prvo poletje mehkega jezu na Savinji v Celju

3

STATUT

STATUT
DRUŠTVA VODARJEV SLOVENIJE

I. POSLANSTVO IN CILJI DRUŠTVA

1. člen

Kljub temu da je vodno gospodarstvo izjemno pomemben člen narodnega gospodarstva, in da vidno posega tudi v okolje in prostor, pa je že več let v stagnaciji, če ne kar v močnem upadanju. Zato je osnovno poslanstvo Društva vodarjev Slovenije: zaustavitev stagnacije, nato pa vzpodbujanje in spremljanje razvoja sodobnega vodnega gospodarstva in vodarstva v Republiki Sloveniji.

2. člen

Društvo je prostovoljno združenje državljanov Republike Slovenije - vodarjev, ki jim je osnovno vodilo prizadevanje za vsestranski razvoj vodnega gospodarstva, sodelovanje pri usklajevanju interesov vodnega gospodarstva z interesi drugih panog, in zavzemanje za interese vodnega gospodarstva in vodarstva ter branjenje teh interesov.

II. STATUS

3. člen

Ime društva je: Društvo vodarjev Slovenije (v nadaljnjem besedilu: DVS). Sedež DVS je Celje.DVS deluje na celotnem območju Republike Slovenije.

4. člen

Osnovni namen delovanja DVS izhaja iz ciljev združevanja, in je zlasti tale:
prizadevanje za afirmacijo vodarstva,
sodelovanje pri promoviranju in renomiranju vodarstva,
zastopanje članov DVS pred javnostjo.
predlaganje uvedbe "Dneva slovenskih vodarjev",
zavzemanje za vsestransko skrb za delavca - vodarja,
zavzemanje za strokovnost v različnih zvrsteh vodarstva,
organizirano pridobivanje novih znanj članov DVS,
vzpostavljanje strokovnih povezav s sorodnimi organizacijami doma in v svetu, ter vzpodbujanje družabnosti vodarjev - članov DVS.
DVS opravlja tudi gospodarsko dejavnost, ki je v funkciji izvajanja temeljnega programa in v skladu z 10. členom Zakona o društvih, to je: strokovno svetovanje s področja vodnega gospodarstva na zahtevo poljubnih naročnikov.

5. člen

DVS je pravna oseba in nastopa v pravnem prometu brez omejitev. Za obveznosti jamči DVS z vsem svojim premoženjem.

6. člen

DVS zastopa in predstavlja predsednik DVS, ki za zastopanje v pravnem prometu nima omejitev.
V odstotnosti predsednika zastopa in predstavlja DVS namestnik predsednika DVS z vsemi pooblastili.
Predsednik DVS lahko izda generalno pooblastilo (časovno omejeno ali neomejeno) le generalnemu sekretarju DVS.
Določena konkretna pooblastila lahko izda predsednik generalnemu sekretarju ali posameznim članom foruma.

7. člen

Delo DVS in njegovih organov je javno in poteka v skladu z zakonom.
DVS zagotavlja javnost dela s pravico članov in drugih zainteresiranih, da prisostvujejo sejam organov DVS.
DVS obvešča o svojem delu člane in širšo javnost preko sredstev javnega obveščanja in s pisnimi informacijami.
DVS obvešča svoje člane
z objavljanjem vabil in zapisnikov na oglasni deski,
z izdajo pisnih informacij,
s tem, da so zapisniki vseh organov DVS dostopni na vpogled vsem članom.
DVS obvešča javnost tako, da so seje organov javne in da se jih lahko udeležijo novinarji ali druge osebe, ki to želijo, preko sredstev javnega obveščanja, in s publicistično dejavnostjo.
Za dajanje ustnih informacij je pristojen predsednik oziroma njegov namestnik, po morebitnem pooblastilu pa tudi generalni sekretar. Pisne informacije daje forum.
Za zagotovitev javnosti dela je odgovoren predsednik DVS. Glede na poslanstvo DVS pa so lahko nekatere aktivnosti v okviru temeljev programa internega značaja. O tem, katere aktivnosti so interne oziroma javnosti nedostopne, odloči generalni sekretar. Odločitev mora biti v skladu z Zakonom o javnih glasilih (Ur.l. RS, 18/94).
8. člen
DVS se lahko včlani v sorodne domače, tuja ali mednarodna društva in združenja. O konkretnih včlanjenjih odloči forum.

III. ČLANI DVS

9. člen

V DVS se lahko včlanijo le fizične osebe - državljani Republike Slovenije. Člani so redni. DVS lahko podeli naziv zaslužnega in častnega člana članu DVS ali vidni osebnosti s področja delovanja DVS.

10. člen

Član DVS je lahko vsak slovenski vodar ne glede na njegovo šolsko izobrazbo in strokovno usposobljenost, če je vsaj 5 let aktivno delal v kateri od zvrsti vodarstva. Tak staž ni potreben diplomiranim vodnogospodarskim specialistom.
Kanditati za člane DVS morajo izpolniti pisno prijavo, si pridobiti priporočilo vsaj enega člana DVS, in podati izjavo da soglašajo s Statutom DVS.
O sprejemu kandidata odloči forum. Zoper negativno odločitev ima kandidat pravico pritožbe na plenum DVS, ki dokončno odloči.

11.člen

Zaslužni član lahko postane vsak član DVS, ki ima velike zasluge za aktivno delo DVS, za širitev njegovega ugleda, za krepitev društvene zavesti ipd.
O podelitvi naziva "zaslužni član" odloči plenum na predlog foruma. O podelitvi naziva se izda posebna listina.

12. člen

Častni član lahko postane vsak član DVS ali druga oseba s področja vodarstva pa tudi z drugih področij, če tako odloči plenum na predlog foruma. Ob podelitvi naziva "častni član" se izda posebna listina.

13.člen

Podrobnejše določbe o podelitvi naziva "zaslužni član" in "častni član" se določijo v posebnem aktu, ki ga sprejme plenum na predlog foruma.

14. člen

Vsak član ima izkaznico kot dokazilo o članstvu. Ob prenehanju članstva je treba izkaznico vrniti. Izkaznica je last DVS.

15. člen

Tuji državljani so lahko člani DVS pod enakimi pogoji, kot to velja za državljane Republike Slovenije.

IV. PRAVICE, DOLŽNOSTI IN ODGOVORNOSTI ČLANOV

16.člen

Člani DVS imajo predvsem naslednje pravice:
aktivno in pasivno volilno pravico,
pravico sodelovati pri vseh aktivnostih DVS,
pravico izkoristiti vse ugodnosti za člane DVS, in pravico svobodnega izstopa iz DVS.

17. člen

Dolžnosti članov so predvsem:
spoštovati oziroma izvajati določbe Statuta,
izvrševati prostovoljno sprejete obveznosti,
kreativno sodelovati v vseh aktivnostih DVS in
plačevati članarino.

18. člen

Člani DVS so odgovorni:
za ravnanje v DVS "za dejanja in opustitve",
za škodo, ki so jo povzročili DVS, in
za realizacijo sprejetih obveznosti.

19. člen

Kršitve pravic, dolžnosti in odgovornosti, določenih v Statutu, ugotovi častno razsodišče, ki tudi izreče sankcije.
20. člen

Za kršitve Statuta lahko častno razsodišče izreče naslednji sankciji:
pisni opomin in
izključitev iz DVS.
Zoper odločitev častnega razsodišča ima prizadeti pravico pritožbe na plenum, ki o zadevi dokončno odloči.
V postopku odločanja častno razsodišče smiselno uporablja določbe Zakona o splošnem upravnem postopku.

V. PRENEHANJE ČLANSTVA

21. člen

Članstvo v DVS preneha s smrtjo člana, s prostovoljnim izstopom iz članstva in z izključitvijo člana.

VI. ORGANI DVS, NJIHOVE PRAVICE, DOLŽNOSTI IN ODGOVORNOSTI

22. člen

Najvišji organ DVS je plenum, ki ga tvorijo vsi člani. Plenum se mora sklicevati vsaj enkrat letno. Plenum skliče predsednik DVS.
Delo plenuma vodi predsedujoči plenuma, ki ga člani izvolijo za vsako sejo posebej.
Plenum je sklepčen, če je navzočih več kot polovica članov DVS. Če tak kvorum ni izpolnjen, lahko navzoči člani po polurnem čakanju odločijo, da se seja kljub temu opravi. Taka odločitev ni možna, če je navzočih manj kot ena petina članov DVS.
Odločitve plenuma so veljavne, če zanje glasuje večina prisotnih članov.
Na sejah plenuma se vodi zapisnik, ki ga podpiše generalni sekretar, sopodpiše pa predsedujoči plenuma.

23. člen

Plenum ima predvsem tele pristojnosti:
sprejema letni program dela in finančni načrt,
sprejema letno poročilo in zaključni račun,
obravnava poročila organov in sklepa o njih,
podeljuje naziva "zaslužni član" in "častni član",
sprejema Statut ter njegove spremembe in dopolnitve,
voli organe DVS,
voli predsednika DVS,
sklepa o prenehanju DVS, in
imenuje generalnega sekretarja (v skladu z veljavnimi predpisi s področja delovnega prava).

24. člen

Izvršilni organ plenuma je forum. Sestavlja ga 13 članov, ki jih za obdobje treh let izvoli plenum na predlog predsedujočega. Po preteku mandata so člani lahko ponovno izvoljeni v to funkcijo.
Seje foruma sklicuje in vodi predsednik DVS. Seja je sklepčna, če je prisotnih vsaj 7 članov. Forumove odločitve so veljavne, če z obravnavanim predlogom soglaša vsaj 7 članov.
Predsednik DVS v odločanju foruma ne sodeluje.
Zapisnike forumovih sej podpiše generalni sekretar, overi pa forum na prihodnjih sejah. Po dokončni overitvi zapisnike podpiše tudi predsednik DVS.

25. člen

Forum ima predvsem tele pristojnosti:
predlaga letni program dela in finančni načrt,
zagotavlja izvrševanje programa in finančnega načrta,
določa program dela generalnega sekretarja,
spremlja rezultate finančnega poslovanja,
sprejema izvedbene akte DVS,
odloča o članstvu v DVS in
predlaga višino letne članarine.

26. člen

Forum oz. njegovi člani so za svoje delo odgovorni plenumu.
Forum ali njegovi posamezni člani so lahko razrešeni tudi pred potekom mandata. Razrešitev poteka na enak način kot izvolitev.

27. člen

Na seje foruma se vabijo predsedniki nadzornega sveta in obeh komisij. Ti na sejah foruma nimajo pravice odločanja.

28. člen

Finančno poslovanje DVS spremlja in nadzoruje nadzorni svet. Sestavljajo ga trije člani, ki jih za obdobje treh let izvoli plenum na predlog predsedujočega. Predsednika nadzornega sveta izvolijo člani izmed sebe na prvi seji.
Seje nadzornega sveta so sklepčne, če so prisotni vsi člani. Nadzorni svet sprejema sklepe s soglasjem vseh članov.
Zapisnik seje nadzornega sveta podpišeta predsednik nadzornega sveta in zapisnikar.
Na seje nadzornega sveta se obvezno vabi predsednik DVS. Ta na sejah nadzornega sveta nima pravice odločanja.

29. člen

Nadzorni svet ima zlasti tele pristojnosti:
pravico in dolžnost vpogleda v poslovne knjige DVS,
pravico zahtevati revizijo letnega računa oz. poslovanja,
pravico in dolžnost nadzora nad finančno-materialnim poslovanjem DVS, in
poročati na sejah plenuma.
Za svoje delo je nadzorni svet odgovoren plenumu.
Nadzorni svet ali njegovi posamezni člani so lahko razrešeni tudi pred potekom mandata. Razrešitev poteka na enak način kot izvolitev.

30. člen

Častno razsodišče sestavlja pet članov, ki jih za obdobje treh let izvoli plenum na predlog predsedujočega. Predsednika častnega razsodišča izvolijo člani izmed sebe na prvi seji.
Seje častnega razsodišča so sklepčne, če so prisotni vsi člani. Odločitve se sprejemajo s soglasjem vseh članov.
Zapisnik seje častnega razsodišča podpišeta predsednik častnega razsodišča in zapisnikar.
31. člen

Častno razsodišče ima naslednje pristojnosti:
ugotavlja kršitve pravic in dolžnosti članov DVS, določenih v Statutu,
ugotavlja neizvrševanje sklepov organov DVS,
ugotavlja naspoštovanje določil Statuta in drugih aktov DVS, in
izreka sankcije.
Častno razsodišče je za svoje delo odgovorno plenumu.
Častno razsodišče ali njegovi posamezni člani so lahko razrešeni tudi pred potekom mandata. Razrešitev poteka na enak način kot izvolitev.

32. člen

Strokovnost DVS se odraža predvsem z delom Komisije za varstvo pred vodo in Komisije za varstvo vode.
Komisiji imata po 11 članov, vključno s predsednikoma. Predsednika in člane Komisij izvoli plenum na predlog forumna za dobo treh let izmed članov DVS.
Seje Komisij so sklepčne, če je navzočih vsaj 6 članov, vključno s predsedniko. Seje sklicujeta in vodita predsednika, ki imata tudi glasovalno pravico. Sklepi so sprejeti, če je vsaj 6 prisotnih "za".
O sejah Komisij se vodijo zapisniki, ki jih podpišeta zapisnikar in predsenik Komisije.

33. člen

Komisiji imata predvsem tele pristojnosti:
obravnavata aktualne strokovne probleme s svojih strokovnih področij,
sprejemata sklepe in zaključke, ter
sestavljata predloge forumu.
Komisiji sta za svoje delo odgovorni plenumu.
Predsednika in člani Komisij so lahko razrešeni pred potekom mandata. Razrešitev poteka na enak način kot izvolitev.
Na seje Komisij se obvezno vabi predsednik DVS, vendar ta na sejah nima pravice odločanja.

34. člen

Vsi organi DVS, ki se volijo na sejah plenuma, se volijo z javnim glasovanjem.

35. člen

V DVS se kot metoda dela lahko organizirajo sekcije, podkomisije, skupine, omizja ipd. O konkretnih pristopih odloči forum.

VII. PREDSEDNIK DVS

36. člen

DVS vodi, predstavlja in zastopa predsednik DVS. Predsednika DVS izvoli plenum za dobo treh let na predlog predsedujočega. Predsednik je po preteku mandata lahko ponovno izvoljen na isto funkcijo.

37. člen

Predsednik DVS ima predvsem naslednje pristojnosti in odgovornosti:
odgovarja za delo in poslovanje DVS,
zastopa in predstavlja DVS,

sklicuje in vodi seje foruma,
odloča o vprašanjih, ki niso v pristojnosti drugih organov DVS,
je odgovoren za zakonito delo DVS, in
je odgovoren za zagotavljanje javnosti dela in dajanje informacij.
V primeru daljše odsotnosti nadomešča predsednika DVS njegov namestnik, ki ga izvolijo člani foruma na prvi seji iz svoje srede.
Namestnik ima v predsednikovi odsotnosti vse njegove pravice, obveznosti in odgovornosti.
38. člen
Predsednik DVS je za svoje delo odgovoren plenumu.
Predsednik DVS je lahko razrešen še pred potekom mandata; razrešitev poteka na enak način kot izvolitev. To velja tudi za namestnika predsednika.

VIII. GENERALNI SEKRETAR

39. člen

DVS ima generalnega sekretarja. Na to funkcijo je lahko imenovan kandidat, ki praviloma izpolnjuje naslednje pogoje:
je visokošolsko izobražen,
aktivno govori vsaj en svetovni jezik,
je državljan R Slovenije.
Generalnega sekretarja imenuje plenum na predlog predsednika DVS. Generalni sekretar je lahko razrešen na enak način, kot je bil imenovan.
Generalni sekretar je v DVS v delovnem razmerju. Delo generalnega sekretarja je plačano.
Generalni sekretar ima predvsem naslednje pristojnosti in obveznosti:
opravlja naloge po pooblastilih predsednika DVS in foruma,
zagotavlja strokovno operativno izvajanje programa in finančnega načrta ter sklepov organov DVS,
odgovarja za izvajanje administrativno-tehničnih nalog,
vodi kroniko DVS in
opravlja vse druge strokovne izvedbene naloge, ki niso v pristojnosti drugih organov.
Generalni sekretar ima pravico in dolžnost prisostvovati na sejah vseh organov DVS, vendar brez pravice odločanja.

Generalni sekretar je za svoje delo odgovoren forumu in plenumu.
Podrobneje se pogoji dela, pravice in dolžnosti ter odgovornosti generalnega sekretarja določijo v pogodbi med njim in DVS.

IX. VIRI MATERIALNIH SREDSTEV - PREMOŽENJE DVS

41. člen

Premoženje DVS je v stvareh, materialnih pravicah in denarju.

42. člen

Viri, iz katerih DVS pridobiva sredstva za svoje delo, so:
članarina,
lastni prihodki iz delovanja in gospodarske dejavnosti (po 4. členu tega Statuta),
prostovoljni prispevki podjetij, državnih organov in posameznikov,
darila in
drugi viri.
Vsakoletno višino članarine določi plenum na predlog foruma.

43. člen

DVS vodi vse potrebne knjige, ki omogočajo pregled nad stanjem premoženja in gibanjem sredstev. Za ažurnost in kvaliteto vodenja knjig odgovarja generalni sekretar.
Finančno poslovanje se opravlja po veljavnih predpisih.
Če DVS preneha obstajati (razid), se premoženje oz. ostanek premoženja po poravnavi vseh obveznosti razdeli v skladu z odločitvijo plenuma. Če plenum ne odloči drugače, se ostanek premoženja dodeli Rdečemu križu Slovenije.

X. PRENEHANJE DVS

45. člen

DVS lahko preneha:
po zakonu,
na osnovi odločbe pristojnega organa o prepovedi dela, ali
z odločitvijo plenuma.

46. člen

Plenum odloči o prenehanju DVS (razid) na predlog foruma, in če za to glasuje vsaj 50% članov DVS.

XI. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

47. člen

Ta Statut je pričel veljati z dnem, ko ga je sprejel ustavni plenum DVS, to je 11.2.1994.

48. člen

Spremembe in dopolnitve tega Statuta sprejema plenum na predlog foruma.

49. člen

Avtentično tolmačenje Statuta izdaja forum.

Na Dobrni, dne 11.2.1994

GENERALNI SEKRETAR
Bela Bukvič, dipl. ing.

PREDSEDNIK
Mitja Starec, dipl. ing.

Celje d.d.
nizke in vodne gradnje
LAVA 11, 63000 CELJE

OB SNOVANJU,
NAČRTOVANJU IN
IZVAJANJU
VODNOGOSPODARSKIH
IN DRUGIH OBJEKTOV IN UREDITEV

STREMIMO K EKOLOŠKEMU NAPREDKU IN POPOLNOSTI.

PIVOVARNA LAŠKO

18 25

Tudi izredna voda izpod Kala
zagotavlja trajno visoko kakovost
Laškega piva.

Čuvajmo svoje dragoceno naravno
vodno bogastvo!

POMAGAJMO PRIZADETIM KRAJEM

Katastrofa v celjskem, šoštanj in krškem

Hude poplave v Celju in okolici — Pozavi razdili cesto in odnesli mlje — Porušeni mostovi, stanovanjske hiše in industrijske zgrade — Velika škoda v industriji in kmetijstvu — Doslej ugotovljeno 20 človeških žrtev — Takojšnje pomoč so nudili lokalni ast, enote JLA, ljudske milice, zdravstvene ustanove in posebni Vode počasno upadajo

[illegible]

Noč, kakršne Celje še ni doživelo

Izdanje je utrpelo veliko škodo

Faksimile naslovne strani Slovenskega poročevalca dne 6. junija 1954